

La
Mulți
Ani!
2008

Ediția de sărbători

COLECȚIONARUL ROMÂN

Numărul 12 , 20 Decembrie 2007

PROIECTAREA ȘI TIPĂRIREA BILETELOR DE TEZAUR ȘI A
BANCNOTELEOR ROMÂNEȘTI DIN 1952 ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Autor: Zbyšek Šustek

MONEDDE COMEMORATIVE (JUBILIARE)
ROMÂNEȘTI Perioada 1867 – 1989

Autor: Ing. Mureșan Mihai

JETOANE DE MOȘII UTILIZATE
ÎN SECOLUL AL XIX-LEA ÎN BANAT

Autor: Ing. Aldor Balazs

MONEDDE DEDICATE CRĂCIUNULUI

Autor: Ing. Dorel Balaita

SISTEMUL NAȚIONAL DE ORDINE
AL DANEMARCEI (II)

Autor: Alexandru Dașu

RAZBOIUL FRANCO – PRUSAC
(1870-1871)

Autor: Mureșan Mihai

Redacție
Colecționarul Român:

Aldor Balazs, Dragoș Băldescu, Mureșan Mihai, Dorel Balaita

MONEDE DEDICATE CRACIUNULUI

ing. Dorel Bălăiță

Obiceiul oferirii de cadouri de Craciun, inclusiv bani sau monede, se pare ca exista de cind se sarbatoreste Craciunul. Printre cele mai vechi si frumoase monede dedicate sarbatoririi Craciunului si avind pe ele imagini sugestive se pare ca sunt mai multi taleri germani batuti in secolele XVI-XVII la Hamburg. Aceste superbe monede si in acelasi timp cautate de colectionari, au gravate cu acuratete diverse scene biblice legate de evenimentul nasterii lui Isus si in general de viata paminteasca a fiului lui Dumnezeu.

Aceste “Christmas coins”, asa cum sunt cunoscute de specialisti, realizate in general din argint, dar si din aur, nu erau totusi niste monede propriu-zise (desi aveau greutatea asemanatoare talerilor aflati in circulatie), deoarece nu exista pe ele stema emitentului. Erau utilizate doar pentru a fi oferite ca daruri pentru noii nascuti din partea nasilor de botez. Altfel spus, erau niste marturii de botez asa cum au circulat si pe la noi in secolul XIX si prima jumatate a secolului XX (desi in perioada comunista se mai pastra obiceiul oferiri la botez de monede de argint) si revin acum in actualitate in acest inceput de secol XXI.

“Christmas coins” erau purtate ca talismane sau bijuterii, motiv pentru care de multe ori erau dotate cu agatatori sau gauri, dar mai aveau si rolul de rezerva de metal pretios fiind topite cind nevoile o cereau, acest lucru explicand raritatea lor. Cele mai faimoase “Christmas coins”, au fost batute de electorul saxon Johann Georg I in 1617. Monedele, din aur si argint, au fost emise si pentru a-si exprima stima si dragostea pe care o purta mamei sale, piesele purtind o inscriptie in acest sens: “Ca Solomon, imi onorez mama”.

Un spectaculos dublu ducat (6,8 gr aur) avind pe o fata scena adoratiei magilor fata de pruncul Isus iar pe cealalta o imagine a orasului Basel (Elvetia) a fost batuta la sfirsitul secolului XVII.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Ducat dublu Basel, aur 6,8gr, sec. XVII

În fiecare an Gibraltarul și Insula Man (teritorii aflate sub protecția coroanei britanice), celebrează Crăciunul prin emiterea unor monede de 50 pence cu formă heptagonală și având pe una din fețe diverse imagini inspirate de tradițiile sărbătorii nasterii domnului Iisus și a sosirii lui Moș Crăciun.

Toate aceste monede au pe revers efigia reginei Elisabeta a II-a a Marii Britanii. Diametrul monedelor, având ca emitent Gibraltarul, este de 27,3mm, iar tirajul de 30.000 bucăți în fiecare an și sunt dintr-un aliaj de cupru-nichel. Tehnica de batere este una specială numită "diamond finish", și care dă monedei un aspect situat între necirculată și proof.

Monetaria Pobjoy care emite monedele comemorative pentru Insula Man (insula se află în marea Irlandei la distanța egală de Irlanda, Scoția și Anglia) scoate începând cu 1980 monede dedicate Crăciunului asemănătoare celor emise pentru Gibraltar.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

In 1993 Republica Insulelor Marshall (un arhipelag din Micronesia) emite o serie de 3 monede cu valori nominale de 5,10,50 dolari dedicate Craciunului. Toate monedele au aceeasi grafica avind gravate pe una din fete chipul Fecioarei Maria cu pruncul si inscriptia Christmas. Piesa de 5 dolari este dintr-un aliaj Cu-Ni, cu un diametru de 38mm, cea de 10 dolari din bronz, iar cea de 50 dolari din argint. In 1995 apare o alta serie de 3 monede cu aceleasi valori nominale avind pe revers un inger visator, in 1996 este emisa o alta serie avind doi ingeri, ca si monedele din 1997.

Insula Marshall, 5 dolari 1995, Cu+Ni, 38mm

In 29 decembrie 1999, Ucraina a scos la vanzare o serie de 3 monede care comemorau 2000 de ani de la nasterea lui Isus. Cele trei piese au valori nominale de: 5 , 10 si 50 hryvnia. Piesa de 5 hryvnia este dintr-un aliaj numit german-silver are un diametru de 35mm si a fost emisa intr-un tiraj de 100.000 exemplare. Moneda de 10 hryvnia este din argint 925, cu un diamteru de 38,61mm si un tiraj de 10.000 bucati. Ultima moneda a seriei este din aur 900, diametrul de 25mm si un tiraj de 3000 exemplare. Monedele au pe avers stema Ucrainei si cite un inger in laterale. Pe revers este prezentata Fecioara Maria cu pruncul Isus, iar in jur cei trei magi veniti cu daruri si deasupra steaua calauzitoare si vestitoare a nasterii lui Isus.

Ucraina, serie 2000 ani de la nasterea lui Isus

In 2004 monetaria Canadei emite o moneda de 25 centi (quarter) modest colorata avind pe avers prezentat pe Mos Craciun in binecunoscuta costumatie rosie, in 2006 Mos Craciun apare in sania trasa de renul Rudolph care are, bineinteles, nasul rosu. Insa, in acest an tara adoptiva a multor romani satui de lincezeala si nemernicia din tara muma, a emis o moneda de 50 cents dedicata Craciunului a carei realizare este mult peste cele de pina acum. Moneda, cu un diametru de 35 mm si cantarind 12,61 gr, are pe una din fete reprezentata o mica portiune dintr-un brad impodobit. Realizarea este deosebita deoarece prezinta un efect de sclipire a globurilor din brad functie de modul in care cade lumina pe acestea.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

În 2001 monetaria Poloniei emite o monedă de 20 zloti din argint 925, 38,6mm și o greutate de 28,7gr având pe revers imaginea unor colindători cu steaua, în interiorul stelei fiind încadrată o piatră de zirconiu.

Începând cu 1982 regatul Tonga, situat undeva în sudul Pacificului, începe să emita anual serii de monede heptagonale cu valoarea nominală de 1 Pa'anga dedicate Crăciunului având pe o față chipul "înțeleptului" conducător Taufā'ahau Tupou IV (care conduce insulele din 1967) iar pe cealaltă diverse imagini sugestive: două mâini în rugăciune, Fecioara Maria cu pruncul Isus, Josif cu Maria etc. Monedele din același an aveau aceeași grafică și se bateau în 4 metale: aliaj Cu-Ni, argint, aur și platina. În 1988 a încetat emiterea acestor "christmas coins".

România, prin Monetaria Statului, s-a limitat la baterea unor medalii dedicate sărbătorii de Crăciun. Prima medalie post-revoluționară cu acest subiect s-a emis în 1999 și era din argint 925/1000 (a existat și o variantă în tombac), având diametrul de 37 mm și o greutate de 27 grame. Calitatea realizării era proof. Apoi, în fiecare an s-au emis medalii dedicate sărbătorii Crăciunului.

Imagine preluată de pe siteul www.monetariastatului.ro

Bibliografie:

1. <http://www.maddys-treasure.com/>
2. <http://www.monetariastatului.ro/>
3. <http://www.moneymuseum.com/>
4. Chester Krause s.a. – Standard catalog of world coins 1901-Present

PROIECTAREA ȘI TIPĂRIREA BILETELOR DE TEZAU ȘI A BANCNOTELOR ROMÂNEȘTI DIN 1952 ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Zbyšek Šustek

Toți numismații care se ocupă cu bancnote românești cunosc faptul că există două tipuri de bilete de tezaur și bancnote puse în circulație în cadrul reformei bănești din 1952. Prima cu numărător (număr de serie) roșu, ca o varietate rară, și cea a doua, cu numărător albastru ca o varietate obișnuită. Știind că originea acestor două varietăți era ușor de descifrat după forma acestor două numărătoare, în România s-a răspândit opinia că biletele cu numărător roșu s-au tipărit în Cehoslovacia, iar cele cu numărător albastru

în țară. Acceptarea generală a acestei opinii era bazată pe marea autoritate a excelentului catalog al monedelor și bancnotelor românești de BUZDUGAN, LUCHIAN și OPRESCU (1997). La acest catalog, în nota de pe pagină 331, se constată scurt și clar: „Biletele (reformă monetară) cu seria și numărul de culoare albastră au fost tipărite în România, cele cu seria și numărul de culoare roșie în Cehoslovacia”.

Nu de mult a apărut, în Cercetările numismatice, o lucrare (ŠUSTEK 2005) care prezintă o colecție

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

a schițelor, proiectelor, exemplarelor de probă și a speciemenelor bancnotelor românești pentru reforma bănească din 1952 care au fost descoperite la arhiva imprimeriei GOZNAK din Moscova. Acest material, fără considerație la posibilitatea de a descifra originea adevărată a celor două varietăți direct după exemplarele din circulație, prezintă o serie a dovezilor incontestabile că biletele cu numărător roșu n-au fost numai tipărite în URSS, ci au fost proiectate tot acolo, în parte pe baza proiectelor nerealizate mai vechi, de origine română.

Din păcate lucrarea citată mai sus i-a introdus pe unii cititori ai Forumului Numismatic de pe site-ul de internet a Numismaticii Transilvane în îndoieli, tăgăduind în ochii lor informații din o carte (BUZDUGAN et al. 1977) cu o mare autoritate. Întrebările cititorilor adresate pe Forumul Numismatic au devenit motivul de a scrie acest articol cu scopul de a clarifica problema aceasta și de a le face accesibile date din cele mai importante publicului numismatic românesc cel mai larg.

Posibile surse de informația publicată de către Buzdugan et al.

Înainte de a trece la esența problemei să încercăm să găsim care argumente le au putut duce pe BUZDUGAN et al. (1977) la concluzia lor. După părerea mea pot avea două surse. În primul rând poate fi vorba de o confuzie cu bancnotele de 100 de lei din 1947 care s-au tipărit, dintr-o parte, într-adevăr la imprimeria Băncii Naționale Cehoslovace din Praga. Chiar într-o o publicație jubiliară a imprimeriei (BRÝDL 1988) este prezentat un exemplar, cu mândrie, ca una din bancnotele tipărite pentru străinătate. Aceste exemplare, cu data de 27 august 1947, se diferă de cele cu datele de 5 septembrie și 5 decembrie 1947 cu numărătorul caracteristic (Fig. 1) folosit la un șir mare de produse ale acestei imprimerii, numărătorul de pe biletele din 5 decembrie fiind caracteristic pentru imprimeria engleză Bradbury & Wilkinson la New Malden. Firește poate fi și vorba decât de o extrapolare mecanică a acestui fapt.

Alt argument ar putea fi compararea numărătorilor de pe bilete de tezaur și bancnotele cehoslovace din 1953 care au fost proiectate și ele la GOZNAK și prima serie a lor, care a fost tipărită

tot acolo. Aceste bilete purtau numărătorii de forma identică (Fig. 2) cu cele românești din 1952, cu numărătorul roșu. În Cehoslovacia, faptul că biletele din 1953 au fost tipărite în URSS, n-a fost publicat oficial pentru o lungă vreme după reforma bănească. Trebuia însă să fie evident după ornamentală și stilul acestor bilete. Doar în anii 1960, numismații amatori cehoslovaci l-au descifrat prin compararea numărătorilor de pe chitanțe militare cehoslovace din anul 1944, analogice leilor de ocupație introduse în România de către Armata Roșie în august/septembrie 1944. Dar în afară de Cehoslovacia acest fapt, cel mai probabil, nu era cunoscut nimănui. În străinătate era publicat decât în 1983 în RDG de GREICHEN (1983) la catalogul lui a semnelor bănești cehoslovaci. Pentru asta Buzdugan și coautorii lui puteau ajunge la concluzia amintită, la care îi putea împinge și faptul că era cunoscută tipărirea bancnotei de 100 de lei la Praga.

Câteva aspecte ale dedesubtului istoric al reformelor monetare din cinci țări din Europa răsăriteană

Între anii 1949-1953 s-a realizat în Albania, Polonia, România, Bulgaria și Cehoslovacia o oarecare rundă a două a reformelor bănești, numai 4-8 ani după ce țările respective au executat reformele monetare postbelice, cu un caracter strict confiscator. Aceste reforme au o trăsătură comună – asistență a experților sovietici. Acești experți care au venit la începutul anilor 1950 la ministerele de finanțe ale țărilor respective recomandau rezolvarea problemelor economice și financiare existente cu o reformă monetară.

Scopul acestor recomandări adesea este interpretă unilateral, numai ca o manifestare a efortului de a lichida economic reziduuri ale întreprinderilor private „chiaburimea” și de a omogeniza economic populația băștinașă. În România reforma avea, fără îndoială, un scop specific și real - să înfrângă rezistența țărănimeii în contra colectivizării. În toate țările respective exista însă și o alta pricină. Este bine cunoscut că în decembrie 1947 și în URSS s-a realizat reforma monetară (bănească) postbelică. Este însă mai puțin cunoscut că aceasta reformă s-a prăbușit (BOKAREV et al. 1994), fiind divulgată an-

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

ticipat, după unele documente chiar prin radio cu data aproape exacta (sic !!!), în loc de 14 decembrie se vorbea despre 15 decembrie (ȘUSTEK 2004). Pentru asta în URSS se considera posibilitatea de a se repeta operațiunea.

Intenția origina din motive tehnice și politice. Proiecte ale noilor monede și bancnote s-au pregătit în 1958 și numai în 1961 s-a realizat, în locul reformei adevărate, o denominare a rublei la relație 10:1 și schimbul bancnotelor vechi pentru cele noi, cu dimensiuni mult mai mici, mai ieftine pentru tipărire.

Dar pe la începutul anilor 1950 experții sovietici erau încă sub directa influență a acestor considerații și experiențe. Pentru asta le au aplicat mecanic și în țările a democrației populare, cu toate că autoritățile locale preparau alte soluții. În Cehoslovacia se pregătea abordarea raționării legată de ridicarea prețurilor aproximativ pe nivelul prețurilor pe târgul liber - fără cartele - și compensarea parțială a ei cu o mică și treptată ridicare a salariilor (Jirásek & Šůla 1992). În România unul din funcționari responsabili, ministrul finanțelor Vasile Luca, chiar s-a opus propunerilor acestora, considerând reforma ca nefiind necesară (CONSTANTINIU 2003, NEAGOE-PLEȘA et al. 2006), cu gravele consecințe personale, nu numai pentru dânsul, dar și pentru toată conducerea a Băncii de Stat, inclusiv pentru președintele ei Aurel Vijoli (KIRIȚESCU 1997).

În sfârșit însă „sfaturile” cele bune ale experților s-au realizat, inclusiv de „ajutorul tehnic” la prepararea monedelor și biletelor, deci la proiectarea și tipărirea sau baterea lor în USSR. Cu acest mod experții au asigurat muncă pentru GOZNAK, au minimizat riscul divulgării preparărilor reformelor, precum au dat și o dovadă de efectivitate misiei sale în țările respective. În general a doua rundă a reformelor monetare din Europa răsăriteană reprezintă chiar în prezent un mare tabu, caracterizat de marea lipsă de informații și analize profunde. Firește, drept aceasta atmosfera evocă multe întrebări, deschide și ușile ipotezelor diferite.

Prepararea biletelor de tezaur și a bancnotelor românești din 1952

Fig. 1. Formele cifrelor de serie de pe bilete de 100 de lei din 1947 – sus numărătorul folosit la Imprimeria de Bancnote a Băncii Naționale Cehoslovace cu forma deosebit de caracteristică a cifrelor 4 și 7, în centru și jos numărătorul caracteristic deosebit de a cifrelor 1, 4 (piciorul tăiat oblic) și 8.

În arhiva specială a GOZNAK-ului se a păstrat un material documentar care cuprinde:

- 1) Trei proiecte de avers și patru proiecte de revers pentru o bancnotă de 20 de lei (Fig. 3 și 4) care prin dimensiuni, tematica, stilul și compoziția lor corespund bancnotelor de 500 și 1000 de lei din 1949 și 1950 și mai ales biletului de tezaur de aceeași valoare din 15 iunie 1950, toate fiind proiectate de gravorul român Șerban Zainea. La fiecare din aceste schite găsim notele, în limba română, care le predestină pentru folosirea secundară și modificarea pentru bilete de 1, 3 sau 5 lei și înlocuirea portretului idealizat al unui sudor cu portretul lui Ștefan Gheorghiu, un activist al mișcării muncitorești românești. Proiectele sunt

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

executate cu modificarea unui șablon prefabricat pentru avers și revers. Numai aversul cu portretul femeii este desenat ad hoc.

2) O fotografie a părții de stânga a unei bancnote neemise și necunoscute de 100 de lei, cu semnătura lui A. Vijoli și un medalion rotunjit peste care este lipit un portret de T. Vladimirescu executat la GOZNAK (Fig. 5). Portretul acoperă din parte volute în partea de jos a medalionului. Ornamentica și volutele de pe fotografie corespund stilistic celor de pe bancnota de 500 de lei din 1949, proiectată de Ș. Zainea. Acest portret are o alternativă, medalionul rotunjit cu portretul de T. Vladimirescu cu o diferită transcripție pe linii predestinat pentru proiectul nerealizat lui I. I. Dubasov pentru bancnota de 25 de lei, cu volute pe marginea joasă copiate de pe bancnota necunoscută de 100 de lei (Fig. 6). Semnătura lui A. Vijoli, președintele Băncii de stat – Băncii naționale arată, că este o bancnotă, care avea să înlocuiască bancnota de 100 de lei din anul 1947 și să completeze seria de bancnote noi, de 500 și 1000 de lei, cu denumirea actuală a băncii de emisie, precum și biletele de tezaur de 20 de lei din 1950, puse treptat în circulație în anii 1950-1951. Din fotografie nu este însă unanim clar, dacă este vorba într-adevăr de o bancnotă neemisă sau numai un proiect executat ca un colaj din câteva elemente tipărite (chenarul, inscripții) și din niște elemente desenate numai de mână (o structură neregulată de raze pe marginea stângă).

3) O colecție bogată de schițe la scara 1:1, din parte schițe de idei executate cu creionul, din alta parte machete desenate cu acuarele sau cu tehnica guaș (Fig. 7 – 9, 11 – 15, 17-21). Unele schițe de idei conțin note în limba rusă cu numele autorului sau cu numele altui grafician care a fost însărcinat cu modificarea sau executarea finală a desenului respectiv. La unele cupiuri (1, 5 și 25 de lei) există proiecte alternative, dar abandonate în cursul proiectării, chiar într-o fază destul de avansată. Peste tot aceste schițe ne fac posibil să reconstruim dezvoltarea fiecărui proiect din stadiul inițial până cel final (pentru detalii vezi ȘUSTEK, 2005) și arată măsura în care s-au respectat sau utilizat modelele originale românești

Fig.2. Formele cifrelor de serie de pe biletul de 1 leu din 1952 tipărit la Goznak și de pe biletele de 1 corona (la stânga) și de 100 coroane (la dreapta) cehoslovace din 1953 tipărite tot la Goznak și de pe cele tipărite ulterior la Praga la Imprimeria de Stat a efectelor de valoare (fostă Imprimeria de bancnote a Băncii Naționale Cehoslovace) și forma lor mărită.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

(Fig. 10 , 16).

4) Un set de desene mărite, desenate cu tuș, a portretelor sau scenelor de pe reversul bancnotelor în forma lor definitivă, folosită direct pentru prepararea clișeeilor de tipărit. Numai bluza femeii tinere de pe biletul de 5 lei se diferă de formă definitivă modificată după cererile lui A. Vijoli și G. Rădulescu (Fig. 22). La un caz s-a păstrat și desenul original de creion a portretului (Fig. 23).

5) Două seturi a câte două exemplare de bilete probă de fiecare cupiură ajustate pe un carton și prezentate reprezentanților români (Aurel Vijoli și Gogu Rădulescu) și direcției GOZNAK-ului pentru aprobare. Fiecare exemplar probă prezentat lui A. Vijoli și G. Rădulescu purta cuvântul rus Утверждаю scris de mână cu cerneală, data și semnăturile ambelor funcționari sau, pe biletul de 5 lei cereri de a modifica proiectul (Fig. 24). Cele prezentate conducerii GOZNAK-ului sunt numai ștampilate și semnăturile lor se găsesc pe carton.

6) Câteva specimene de fiecare cupiură marcate cu perforație ОБРАЗЕЦ (= specimen) și supratispărite pe marginea de sus roșu cu numărul și data comenzii de tipărit (Fig. 25), de exemplu: Заказ 51-81587 7. января 1952 (= Comanda 51-81587 7 ianuarie 1952).

La arhiva nu s-a păstrat însă nici un proiect sau macheta în formă lor definitivă, similar ca în cazul altor țări sau însăși URSS. Similar, nu s-a păstrat nici un document scris, care ar cuprinde informații detaliate. Din materialul păstrat este evident ca graficienii sovietici au folosit proiectele originale românești ca o inspirație tematică, dar le au transformat profund. Proiectul aversului cu portretul unei femei tinere a fost transferat la aversul biletului de 5 lei, dar cu unele transformări mai profunde (deplasarea medalionului la centru, decorarea lui cu flori pe ambele părți, înlocuirea portretului cu marea cifra 1 și cuvântul LEU) și pentru aversul biletului de un leu. Proiectul reversului corespunzător, cu stema de stat și rozete, au modificat l moderat la reversul biletului de 1 leu și cu modificări mai profunde la aversul și reversul biletului de 3 lei. Proiectul aversului cu portretul unui sudor cu șapcă

Fig. 3. Trei proiecte ale lui Ș. Zainea ale biletului de 20 de lei cu note originale în limba română care le au predestinat pentru modificare la biletele noi de 1, 3 și 5 lei. Ulterior modelul predestinat pentru 1 leu a fost modificat pentru bilete de 1 și 5 lei, iar cel predestinat pentru 3 lei a fost modificat pentru bancnota de 10 lei. Modelul predestinat pentru 5 lei a fost în sfârșit abandonat.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

a fost transformat la aversul biletului de 10 lei, desenând un portret nou – cu chipul drept stahanovist – și înlocuind indicația valorii în centru cu stema de stat, inspirându-se probabil cu cealaltă varietate a aceleiași proiect – cu muncitor fără șapcă și stemă de stat pe partea dreapta.

Proiectul reversului cu scena de șantier al unui baraj în varietate neagră și mai detailată a fost transferat la reversul biletului de 5 lei, folosind varietatea albastră mai simplă pentru determinarea culorii principale a reversului acestui biletului. O cariera de piatră au folosit pentru bancnota de 10 lei.

Proiectul sau probabil mai precis aversul bancnotei neemise de 100 lei a fost transferat modificat la aversul bancnotei de 25 de lei. S-au executat chiar două alternative – una mai dură, dar mai fidelă bancnotei de 100 de lei, chiar cu elemente decorative identice – desenată de I. I. Dubasov și ulterior abandonată și cealaltă – mai moale desenată de A. S. Pomanskii. Despre scena secerișului de pe reversul acestei bancnote nu putem să spunem nimic, nedispunând decât de schița chenarului și desenul final a scenei.

Proiectul de bancnotă nouă de 100 de lei este probabil cel mai original, cu toate că, pe avers folosește medalionul cu portretul lui N. Bălcescu luat cu modificări neglijabile de pe biletul de 1000 de lei din 1950. Schița de idei a aversului era desenată în linii mari de I. I. Dubasov, dar transformată la o formă aproape definitivă de A. S. Pomanskii. Tot proiectul reversului s-a păstrat decât la o schiță de idei a chenarului desenat cu creionul negru și roșu.

Este evident, că în cursul proiectării graficiei sovietici se inspirau și de la bancnotele românești de la începutul anilor 1950. Așa la banda decorativă în fondul stemei de stat pe aversul biletului de 10 lei găsim elemente preluate din chenarul ornamental al bancnotei de 1000 de lei din 1950. Similar la compoziția aversului biletului de 1 leu se simte și influența compoziției aversului bancnotei de 1000 de lei din 1948. Portretul în medalion la centru a fost înlocuit cu indicația valorii nominale.

La fel foloseau și elemente din proiecte nerealizate ale biletelor sovietice. Așa forma reversului bancnotei de 10 lei poate fi inspirat de la reversul bancnotei de 10 cervonți din seria nerealizată a proiectelor bancnotelor cu teme propagandistice militare

Fig. 4. Patru proiecte ale lui Ș. Zainea ale biletului de 20 de lei cu note originale în limba română care le au predestinat pentru modificare la biletele noi de 1, 3 și 5 lei. Ulterior modelul predestinat pentru 1 leu a fost modificat pentru bilete de 1 și 3 lei, iar cel predestinat pentru 3 lei a fost modificat pentru bancnota de 10 lei, la fel ca în cazul aversului. Modelul predestinat pentru 5 lei a fost folosit conform predestinării originale, dar modelul al 4-lea a fost în sfârșit abandonat.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

(Șustek 2004), executate ca un ecou al schimbării atitudinii conducerii sovietice la tradițiile rusești, după cuvântarea rostită de I. V. Stalina la legendara paradă militară din 7 Noiembrie 1941. Forma chenarului cu arcul în centru și două aripi mai joase pe ambele părți este probabil inspirat din proiectul nerealizat al bancnotei sovietice de 50 de ruble din anul 1943, desenat de I. I. Dubasov. Alt element decorativ tipic pentru atelierul GOZNAK-ului în anii 1940 este situarea indicației verbale a valorii nominale pe o linie ondulată la aversul biletului de un leu.

În general putem să spunem însă că, la bilete pentru România s-au păstrat motive și idei autotone românești mai mult decât bancnote făcute la GOZNAK pentru celelalte țări.

Un fapt surprinzător, exemplarele de probă prezentate lui A. Vijoli și G. Rădulescu au fost treptat aprobate între 14-20 noiembrie 1951, cea ce dă relativ puțin timp, numai două luni de zile, pentru tipărirea de serie a biletelor, transportul lor în România și apoi distribuirea lor la centrele de schimb. La acest fapt se adaugă și corectura ambelor fețe ale biletului de 5 lei. A. Vijoli și G. Rădulescu i-au cerut GOZNAK-ului să redeseneze bluza femeii tinere de pe avers după modelul de pe biletul de 20 de lei din 1950, iar de pe revers au cerut să fie înlăturată crucea care a apărut la interspațiul între cuvintele CINCI și LEI la centrul chenarului de jos, datorită formei pătrate a literelor (Fig. 24). Din acest motiv clișeele parțiale pentru culoarea albastră trebuiau să fie refăcute (Fig. 25). Tipărirea de serie a tuturor biletelor a început numai la 7 și 9 Ianuarie 1952, iar în cazul biletului de 1 leu a continuat încă la 20 Februarie.

Până în prezent nu dispunem de informații exacte referitor la ce dată s-a hotărât să se execute reforma monetară nici când s-a comandat tipărirea biletelor de tezaur și a bancnotelor în URSS. Foarte aproximativ putem presupune doar că ambele evenimente s-au petrecut cândva în vara anului 1951. În această relație materialul studiat arată două fenomene contradictorii. Pe de o parte graficienii sovietici au consacrat o mare atenție – și probabil și mult timp - elaborării proiectelor alternative și modificării lor, dar pe de o altă parte la executarea clișeele pentru desenele de fond la două bilete s-au refugiat la simplificări pe care nu le observăm nici la celelalte produse ale GOZNAK-ului,

Fig. 5. O fotografie a părți de stângă a unei bancnote nefinalizate și necunoscute de 100 de lei, cu un medalion rotunjit peste care este lipit un portret de T. Vladimirescu. Traducerea notei în limba rusă: Transcripția pe linii a portretului după modelul clientului, partea de avers „25”, gravor Aferov S. I

Fig. 6. Transcripția pe linii a portretului lui T. Vladimirescu în modalionul rotunjit făcut după modelul bancnotei nefinalizate de 100 de lei. Traducerea notelor în limba rusă: – sus – Desenul portretului după modelul clientului la partea de avers „25”, gravor Javorovova L. F.; - jos – Micșorați 3 fotografii pe hârtia lucioasă, mărimea naturală 2 fotografii.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

nici la bancnotele altor țări. Este vorba de înlocuirea desenelor cu efectul iris, caracteristic pentru bancnote ca un element de protecție, cu mai multe desene independente tipărite cu clișee separate, cu o îngustă zonă de suprapunere la care unul sau ambele desene se descompun (Fig. 26). Cu acest mod se evocă, la aversul biletelor de 10 și 100 de lei, iluzia efectului iris. Este un mod simplificat de imitare a acestui efect care este folosit chiar de falsificatorii de bani. Această simplificare poate fi explicată cel mai probabil cu lipsa de capacitate liberă a mașinilor mai perfecte. Din acest punct de vedere putem să constatăm că bancnotele pentru România stau la nivelul tehnologic cel mai scăzut dintre bancnotele tipărite la GOZNAK în epoca respectivă și departe de admirabilul lor potențial tehnologic.

Simptomatic pentru lipsa de timp pentru executarea mai perfectă a bancnotelor este și faptul că nici un proiect (mai precis spus macheta) nu-a fost condus la stagiul aproape identic cu formă tipărită a bancnotelor, așa cum, de pildă, în cazul bancnotelor pentru Bulgaria și Cehoslovacia. Pe de o altă parte trebuie să constatăm că banii de hârtie românești din anul 1952 păstrează caracterul național și continuitatea iconografică cu emisiile de bancnote precedente cel mai mult dintre celelalte bancnote pregătite la începutul anilor 1950 pentru celelalte țări. În cazul Albaniei, Bulgariei și al Cehoslovaciei putem să vorbim, spre deosebire, despre o discontinuitate completă și introducerea unui stil străin.

Similar ca în cazul acestor trei țări, o manifestare a concepțiilor bănești sovietice era și în cazul României introducerea structurii acupiuilor 3, și 25 (completat ulterior cu moneda de 15 bani) în locul de 2 și 20, care nu corespund bine sistemului decimal, unde structura cupiuilor 1, 2 și 5 este mai avantajoasă din punctul de vedere ergonomic. Cupiuirile de 3 și 15 reprezintă un reziduu al sistemului hexadecimal, iar cea de 25 reprezintă un sistem al cupiuirilor create cu divizarea treptată a cupiurei 100 cu două, în locul de a crea cu alcătuirea de multiple numerelor 1, 2 și 5. Spre deosebire de USSR și cele trei țări din Europa răsăriteana s-a omis cupiura 50 care nu avea tradiție în România, circulând acolo doar pentru scurt timp după anul 1877, în cadrul biletelor ipotecare.

O altă manifestare a manifestărilor sovietice

Fig. 7. Schița lui S. A. Pomanskii pentru aversul biletului de 1 leu executat după modelul proiectului biletului de 20 de lei lui Ș. Zainea. Textu greșit „UNA LEI”. Traducerea notelor în limba rusă: Biletul de tezaur românesc emisia 1952. nu realizat. schița „1” partea de avers, artistul Pomanskii S. A., 120 x 58 mm, marginii câte 5 mm.

Fig. 8. Schița lui S. A. Pomanskii pentru aversul biletului de 1 leu, din modelul original lui Ș. Zainea se păstrează decât decorația de flori și fructe alături marginile laterale rotunjite. Traducerea notelor în limba rusă: - sus - nu finalizat. artistul Pomanskii S. A. - jos - Biletul de tezaur românesc emisia 1952 „1” partea de avers.

Fig. 9. Schița lui I. I. Dubasov pentru aversul biletului de 1 leu din modelul original lui Ș. Zainea se folosește se păstrează medalionul rotunjit cu decorația de flori și fructe. Traducerea notei în limba rusă: varietate realizată I.

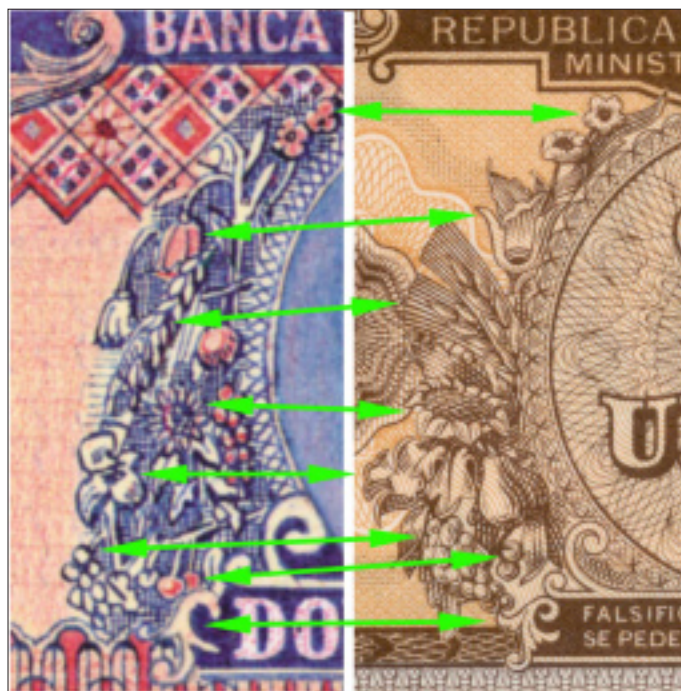
Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

era însuși termenul oficial „reforma bănească”, o traducere sclavă din limba rusă, în locul reformei monetare. Analogice traduceri sclave în anii 1949-1953 găsim și în limba cehă, poloneză, slovacă și bulgară. Similar, legea despre reforma bănească din 1952 cuprinde mai multe fraze și afirmări nelogice sau iraționale preluate din legea sovietică despre reforma bănească din 1947.

În ce privește autorii proiectelor biletelor din anul 1952 putem să le considerăm ca o operă colectivă. Un rol important putem să-i atribuim lui Șerban Zainea care peste multe transformări profunde ulterioare a influențat în mod hotărâtor aspectul tuturor biletelor, mai ales al celor de 1 – 3 lei. Rolul dominant îl avea șeful atelierului Ivan Ivanovici Dubasov (1897 - 1988). În afară de supervizarea tuturor proiectelor, el este autorul proiectului biletelor de 1, 5 și 10 lei, proiectului alternativ nefinalizat a bancnotei de 25 de lei, schiței de idei a bancnotei de 100 de lei. Proiectul de 3 și 25 de lei este lucrul lui Serghei Akimovici Pomanskii (1906 – 1987) care a finalizat și proiectele reversului de 5 lei și aversului de 100 de lei. Executarea detaliilor și mai ales transcrierea lor pe linii este lucrul gravurilor E. M. Aferov (portretul femeii tinere din biletul de 5 lei, portretul finalizat al lui T. Vladimirescu), V. Smirnov (stema de stat), N. A. Miheev (portretul muncitorului, Casa Scânteii), T. M. Ciloca (scena secerisului), L. F. Javorovova (portretul nefinalizat al lui T. Vladimirescu). Anonimă rămâne transcrierea pe linii a portretului lui N. Bălcescu și scena carierei de piatră. Numai ipotetic, pe baza notei de pe schița reversului biletului de 5 lei (Fig. 13) putem presupune ca ar putea fi o lucrare a lui S. A. Pomanskii.

Cu toate că materialul păstrat este incomplet, reprezintă nu numai un document important pentru istoria monetară modernă a României, dar depășește și granițele ei ca un document al stilului muncii atelierului GOZNAK-ului în mijlocul secolului al 20-lea. În acest sens are și o valoare informativă pentru istoria banilor mai multor țări, pentru care GOZNAK a tipărit bani de hârtie.

Fig. 10. Corespondența formei și poziției elementelor decorative de pe modelul original lui Ș. Zainea și formelor finală pe biletul de 1 leu din 1952.

Fig. 11. Schița lui S. A. Pomanskii pentru aversul biletului de 1 leu, din modelul original lui Ș. Zainea se respectă forma scuturilor laterale cu cifrele 3. Traducerea notei în limba rusă: sus - desenul biletului românesc, emisia 1952, partea de avers „3” finalizat. – jos - artistul Pomanskii S. A., 123 62, marginile câte 5 mm

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

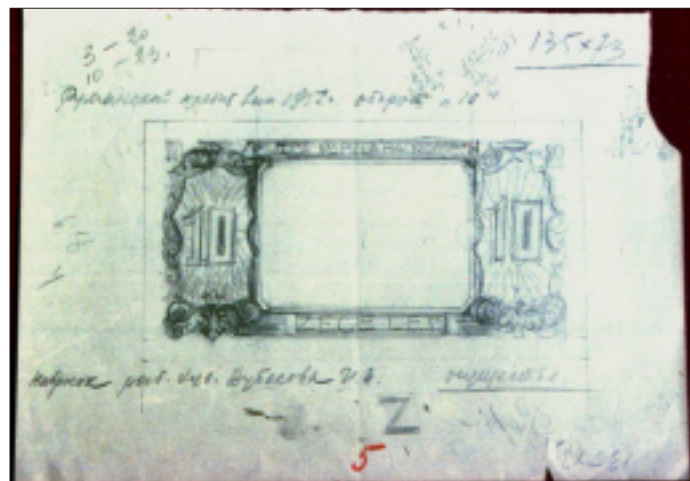
Fig. 12. Două schițe ale aversului pentru biletul de 5 lei executate de către I. I. Dubasov, cea de sus respectă mai mult modelul original lui Ș. Zănea, cea de jos corespunde formei finale acestui bilet.

Fig. 13. Schița schematică a aversului pentru biletul de 5 lei executate de către I. I. Dubasov care încă respecta predestinarea originală a proiectului de revers al biletului de 20 de lei cu cariera de piatră. Traducerea notelor în limba rusă: Biletul românesc emisiei 1952. Schița părții de revers „5” varietatea realizată, artistul Dubasov I. I., jos – în realizarea finală imaginea gravurii va fi executată de artistul Pomanski S. A.

Fig. 14. Schița aversului pentru bancnota de 10 lei executată de către I. I. Dubasov.

Fig. 15. Schița reversului pentru bancnota de 10 lei executată de către I. I. Dubasov cu proba formei literei Z. Traducerea notelor în limba rusă: sus - Biletul românesc emisiei 1952. revers „10”, jos – schița este lucrarea artistului Dubasov I. I., realizat.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Literatura

BoKAREV, IU. L., BOHANOV, A. N., KATYHOVA, L. A., PETROV, IU. A. & STEPANOV, V. L., 1994: Russkii rubl, dva veka istorii XIX-XX vv. Izdatelstvo Progress Akademia, Moskva, 328 p.

BRÝDL, J., 1988: Státní tiskárna cenin. Státní tiskárna cenin, Praha, 87 p.

BUZDUGAN, G., LUCHIAN, O. & OPRESCU, C. C., 1977: Monede și bancnote românești. Sport și turism, București, 429 p.

CONSTANTINIU, F., 2003: Diplomații români și devierea de dreapta. Tritonic, București, 221 p.

GREICHEN, G., 1983: Die Geldzeichen der Tschechoslowakei. Transpress, Berlin, 331 p.

JIRÁSEK, Z. & ŠŮLA, J., 1992: Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50:1. Svítání, Praha, 164 p.

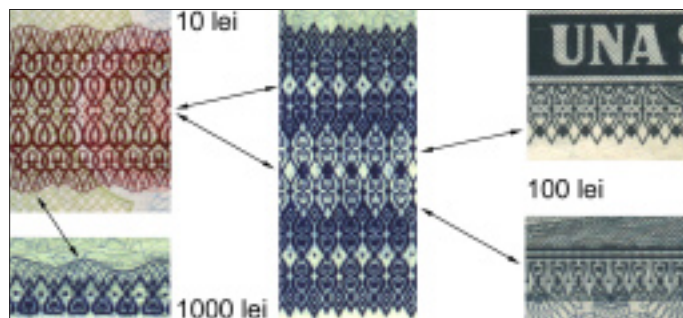
KIRIȚESCU, C. C. 1997: Sistemul bănesc al leului și precursorii lui, III., ed. 2., Colecția Biblioteca Băncii Naționale 23, Editura enciclopedică, București, 339 p.

NEAGOE-PLEȘA, E., PLEȘA, L. & CONSTANTINIU, F., 2006: Dosarul Ana Pauker, vol. 1. Editura Nemira, București, 585 p.

ŠUSTEK, Z., 2004: Denejniaia reforma v SSSR v dekabre 1947 g. v dokumentah arhiva Ministerstva inistrannyh del Cehoslovačkoi Respubliki. p. 181-182. In: Glazunova, E. V., Koveneva, G. N., Kravcenko, T. V., Mamontova, O. P. & Melnikova, A. S. (eds.): Dvenadțataia vsrossiiskaia numizmatičeskaia konferenția, Moskva 19-24 aprilia 2004 g., Tezisy dokladov i soobșcenii. Moskva, 287 p.

ŠUSTEK, Z., 2004: Vojenské motívy na nepoužitých návrhoch sovietskych papierových platidiel z Veľkej vlasteneckej vojny (1941-1945). Numizmatika, 19: 170-181.

ŠUSTEK, Z., 2005: Documentația grafică a pregătirii biletelor de tezaur și a bancnotelor pentru reforma monetară din România în anul 1952. Cercetări numismatice, 9-11: 473-513.

Fig. 16. Ornamente populare românești de pe biletul de 1000 de lei din 1950 și transformarea lor pe aversul bancnotelor de 10 și 100 de lei din 1952.

Fig. 17. Două schițe ale aversului pentru bancnotei de 25 lei executate de către I. I. Dubasov, care respectă complet ornamentele medalionului cu portret lui T. Vladimirescu de pe bancnota necunoscută de 100 de lei și reconstrucția parțială ipotetică a aspectului bancnotei (jos).

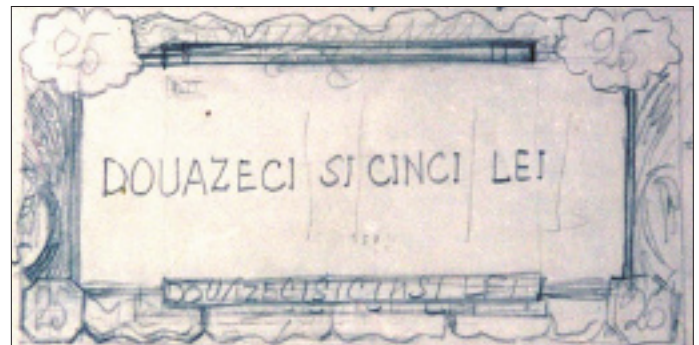

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Fig. 18. Trei schițe ale aversului pentru bancnotei de 25 de lei executate de către S. A. Pomanskiy cu concepția proprie a portretului la medalionul oval, dar respectând, la vreo măsură, forma undulată a marginii exterioare a chenarului de pe bancnota neemisă de 100 lei (nota în limba rusă: din modelul clientului „100”) și dispoziția spațială pătrată a modelului original. Forma primară are în fondul indicării valorii nominale un ornament vegetal mult mai complicat și este lipsită de stema de stat. Cele două schițe ulterioare se apropia formei definitive, dar spre deosebire de ea marginea interioară a medalionului este deschisă.

Fig. 19. Schița chenarului reversului bancnotei de 25 de lei desenată de I. I. Dubasov.

Fig. 21. Schița chenarului reversului bancnotei de 100 de lei desenată de I. I. Dubasov.

Fig. 22. Transcripția pe linii a portretului femeii tinere pentru aversul biletului de 5 lei executată de S. I. Aferov.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Fig. 20. Două schițe ale aversului pentru bancnotei de 100 de lei executate de către I. I. Dubasov cu accentuata culoare violetă și roșie în desenul de fond (sus), proiectul finalizat de S. A. Pomanskii (jos) în formă aproape identică cu aspectul definitiv și note în limbă rusă despre modificării definitive. Traducere: (variantea realizată) cu modificarea detaliilor – 1) inscripția deasupra stemei de stat, 2) introducerea ornamentului deasupra și dedesubtul stemei de stat, 3) scrisul indicării valorii nominale drept. Note nu menționează că portretul lui N. Bălcescu avea să fie original negru și culoarea lui are să fie modificată și ea la albastru întunecat

Fig. 23. Portretul sudorului idealizat desenat după modelul proiectului bancnotei de 20 de lei de I. I. Dubasov (sus) și transcripția lui pe linii executată de N. A. Liheev (jos).

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Fig. 24 Comentările lui A. Vijoli și G. Rădulescu la biletul de 5 lei. Traducerea notelor ruse: Ochii să se fac mai întunecate, Bluza să se modifice modelul de 20 de lei din circulație, Să se înlătore crucea, după corecții să se tipărească.

Fig. 25. Specimen biletului de 5 lei în formă corectată, serie A 1, numărul 000000, perforat cu cuvântul ОБРАЗЕЦ (pe avers în poziția inversă) și supratipărit cu data și numărul comenzii.

Fig. 26. Imitarea efectului iris pe bancnote de 10 și 100 de lei cu ajutorul suprapunerii de două desene într-o zonă îngustă la care unul sau ambele desene se descompun neregulat și evocă iluzia tranziției fluente între două culori.

JETOANE DE MOȘII UTILIZATE ÎN SECOLUL AL XIX-LEA ÎN BANAT

ing. Aldor Balazs

Începând cu Evul Mediu, țăranii iobagi au de îndeplinit obligații - sub formă de muncă, produse și bani - față de Stat, biserică și moșier. Aceștia li se mai adaugă apoi contribuțiile speciale față de stat, banii creștinătății (pentru țăranii care nu aveau semnături de dijmuit) și contribuțiile pentru întreținerea armatei sau pentru încartiruirea soldaților.

Conform conscripției urbariale din 1820, așa-numita conscripție Cziráky, iobagii din Transilvania erau obligați să presteze în total aproximativ 8 milioane de zile de robotă, din care 56% zile de robotă manuală, 29% zile cu 4 animale de jug și 12% zile cu 2 animale de jug. Însă, datele consemnate de urbariu sunt ușor exagerate. În majoritatea satelor, pe chestionarul compus din 9 puncte, se treceau datele furnizate de iobagi și de delegatul boierului, iobagii considerând deseori că e în interesul lor să declare un număr de zile lucrate mai mare decât cel real.

La 30 septembrie 1813, împăratul Francisc al Austriei emite un ordin cancelarului Transilvaniei, Samuel Teleki, prin care atrage atenția asupra plângerilor iobagilor, cauzate de robotele excesive. Patru ani mai târziu, când împăratul vizitează Transilvania, este asaltat de nemulțumirile iobagilor. Drept urmare, în vara aceluiași an, problema urbarială este supusă atenției Consiliului de Stat, care o încredințează președintelui cameral ungar, Anton Cziráky. Conscripția pornește, în cele din urmă, în vara anului 1820.

Întrucât scopul urbariului este înlesnirea îndatoririlor lor față de moșieri, iobagii nu ezită exagerate cifrele consemnate, dar deseori se tem să autentifice cu semnătura lor (un x în dreptul numelui) cele declarate, fiindu-le frică de proprietarii de pământ, care sunt interesați să păstreze neschimbat nivelul de robotă înregistrat.

În ciuda inexactității lor, aceste chestionare sunt documente importante și interesante ale epocii, putând fi sursele unui studiu privind situația economică și socială a satelor noastre.

Robota îmbraca diverse forme. De exem-

plu, iobagii lui Gh. Vass, din comitatul Alba, fac săptămânal 3-4 zile cu palmele, iar la coasă și semanat slujesc fără întrerupere până la 4 săptămâni. Dintre iobagii lui J. Zudor din același comitat, unul plătește 7 florini taxă anuală și vara face 6 săptămâni robotă, în timp ce altul plătește 10 florini taxă, "adică cum s-au putut tocni cu Dumnealui". Iobagul lui Borsos Zs. face 8 săptămâni cu palmele anual, pe când iobagii lui Nagy P. petrec, în timpul aratului și întorsului, 3-4 săptămâni în robotă cu vitele, și, fac lucru manual neîntrerupt, de la începutul primăverii până la îngheț.

Necesitatea unui sistem corect de contorizare a zilelor de muncă a apărut deja în secolul al XVII-lea, astfel la începutul anilor 1700 apar primele mărci de robotă, acordate iobagilor în semn de recunoaștere a muncii prestate. În funcție de munca pentru care sunt emise, acestea se pot clasifica în: mărci pentru robotă manuală, "sigillum manuale" și mărci pentru robota cu animale de jug, "sigillum iugale".

Întrucât erau destul de puțini iobagii care știau să citească, pe majoritatea mărcilor se nota cu un semn sau cu o literă pentru ce tip de muncă au fost emise. Astfel o seceră, un braț, o mână sau litera F ("Fuss-robot") desemnau robota manuală, iar o roată de căruță simboliza robota cu animale de jug. Majoritatea aveau o gaură și erau purtate la gât, adunate pe o sfoară, fiind prezentate moșierului la sfârșit de an, ca dovadă a faptului că îndatoririle au fost îndeplinite.

Dacă, din diferite motive, iobagul nu prezenta toate mărcile când se făcea socoteala, atunci trebuia să răscumpere piesele lipsă prin produse sau bani. La începutul secolului al XIX-lea, o zi de robotă cu animale de jug se socotea în general la 20 kreuzeri, iar o zi de robotă manuală la 10 kreuzeri. Deși după 1848 nu se mai poate vorbi de mărci de robotă propriu zise, conform legii austriece IX din același an, totuși, unele din aceste însemne vor rămâne în uz încă o perioadă destul de lungă.

Iobăgia este desființată în 1848, dar moșierii au nevoie în continuare de forță de muncă pe domeniile. Prin urmare e foarte posibil să se fi păstrat același

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

sistem de contorizare a zilelor de muncă, țărani primind în continuare același mărci cu care puteau dovedi zilele lucrate.

Această lucrare își propune să studieze mărcile aflate în uz în secolul al XIX-lea pe trei moșii din fostul comitat Caraș-Severin: Domeniile Forazesti (Fărășești), Poganyesti (Pogănești) și Rumunyesti (Românești), greșit categorizate în literatura de specialitate (Gohl 1913, Zombori 1996) ca mărci de robotă. Descrierea pieselor:

1. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{4}$, Fărășești (Zombori KS-I.1, Schäffer 492-1.1). Avers: legendă în limba maghiară FORAZESTI URADALOM (Domeniile Fărășești), însemnele heraldice ale familiei Winkler de Forazest fără coroană, perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm, o mică coroană deasupra și decorații în stil baroc în câmpul din stânga și dreapta. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{1}{4}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, $\varnothing$ 24 mm.

2. Identic cu nr. 1, dar din Alamă argintată.

3. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{2}$, Fărășești (Neumann 28462, Gohl 5, Zombori KS-I.2, Schäffer 492-1.2). Avers: legendă în limba maghiară FORAZESTI URADALOM (Domeniile Fărășești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Winkler de Forazest. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{1}{2}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, $\varnothing$ 24 mm.

4. Identic cu nr. 3, dar din Alamă argintată.

5. Marcă cu valoare nominală $\frac{3}{4}$, Fărășești (Neumann 28461, Gohl 6, Zombori KS-I.3, Schäffer 492-1.3). Avers: legendă în limba maghiară FORAZESTI URADALOM (Domeniile Fărășești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Winkler de Forazest, deasupra o coroană mică și bustul unui cavaler în armură. Decorații în stil baroc în câmpul din stânga și dreapta. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{3}{4}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, $\varnothing$ 27.5 mm.

6. Identic cu nr. 5, dar din Alamă argintată (Pl. I / 5).

7. Marcă cu valoare nominală 1, Fărășești (Neumann 28460, Gohl 7, Zombori KS-I.4, Schäffer 492-1.4). Avers: legendă în limba maghiară FORAZESTI URADALOM (Domeniile Fărășești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4.5mm, jos însemnele heraldice

ale familiei Winkler de Forazest. Fără decorații în câmpul din stânga și dreapta. Revers: sus într-un cadru oval valoarea 1, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, $\varnothing$ 27.5 mm. (Pl. I / 6).

8. Identic cu nr. 7, dar din Alamă argintată.

9. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{4}$, Pogănești (Zombori KS-II.1, Schäffer 577-1.1). Avers: legendă în limba maghiară POGANYESTI URADALOM (Domeniile Pogănești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm. Revers: Sus valoarea $\frac{1}{4}$ într-un cartuş care se continuă în ghirlande în stânga și dreapta. Jos stema familiei Joannovics din Pogănești. Alamă, $\varnothing$ 24.3 mm.

10. Identic cu nr. 9, dar din Alamă argintată.

11. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{2}$, Pogănești (Gohl 73, Zombori KS-II.2, Schäffer 577-1.2). Avers: legendă în limba maghiară POGANYESTI URADALOM (Domeniile Pogănești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm. Revers: Sus valoarea $\frac{1}{2}$ într-un cartuş care se continuă în ghirlande în stânga și dreapta. Jos stema familiei Joannovics din Pogănești. Alamă, $\varnothing$ 24.3 mm. (Pl. I / 7).

12. Identic cu nr. 11, dar din Alamă argintată.

13. Marcă cu valoare nominală $\frac{3}{4}$, Pogănești (Zombori KS-II.3, Schäffer 577-1.3). Avers: legendă în limba maghiară POGANYESTI URADALOM (Domeniile Pogănești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm. Revers: Sus valoarea $\frac{3}{4}$ într-un cartuş care se continuă în ghirlande în stânga și dreapta. Jos stema familiei Joannovics din Pogănești. Alamă, $\varnothing$ 27 mm.

14. Identic cu nr. 13, dar din Alamă argintată.

15. Marcă cu valoare nominală 1, Pogănești (Zombori KS-II.4, Schäffer 577-1.4). Avers: legendă în limba maghiară POGANYESTI URADALOM (Domeniile Pogănești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm. Revers: Sus valoarea 1 într-un cartuş care se continuă în ghirlande în stânga și dreapta. Jos stema familiei Joannovics din Pogănești. Alamă, $\varnothing$ 27 mm.

16. Identic cu nr. 15, dar din Alamă argintată.

17. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{4}$, Românești (Neumann 28485, Gohl 75, Zombori KS-III.1, Schäffer 590-1.1). Avers: legendă în limba maghiară RUMUNYESTI URADALOME (proprietatea Domeniilor Românești), perforată în mijloc cu o gaură cu $\varnothing$ 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Fábry,

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

decorați în stil baroc în stânga și în dreapta, sus o mică coroană și un pelican cu aripile desfăcute. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{1}{4}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, Ø 23 mm. (Pl. I / 1)

18. Identic cu nr. 17, dar din Alamă argintată (Schäffer 590-2.1).

19. Marcă cu valoare nominală $\frac{1}{2}$, Românești (Neumann 28484, Gohl 76, Zombori KS-III.2, Schäffer 590-1.2). Avers: legendă în limba maghiară RUMUNYESTI URADALOME (proprietatea Domeniilor Românești), perforată în mijloc cu o gaură cu Ø 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Fábry, decoratii în stil baroc în stânga și în dreapta, sus o mică coroană și un pelican cu aripile desfăcute. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{1}{2}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, Ø 23 mm. (Pl. I / 2)

20. Identic cu nr. 19, dar din alamă argintată (Schäffer 590-2.2).

21. Marcă cu valoare nominală $\frac{3}{4}$, Românești (Neumann 28483, Gohl 77, Zombori KS-III.3, Schäffer 590-1.3). Avers: legendă în limba maghiară RUMUNYESTI URADALOME (proprietatea Domeniilor Românești), perforată în mijloc cu o gaură cu Ø 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Fábry, decoratii în stil baroc în stânga și în dreapta, sus o mică coroană și un pelican cu aripile desfăcute. Revers: sus într-un cadru oval valoarea $\frac{3}{4}$, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, Ø 27 mm. (Pl. I / 3)

22. Identic cu nr. 21, dar din alamă argintată (Schäffer 590-2.3).

23. Marcă cu valoare nominală 1, Românești (Neumann 28482, Gohl 78, Zombori KS-III.4, Schäffer 590-1.4). Avers: legendă în limba maghiară RUMUNYESTI URADALOME (proprietatea Domeniilor Românești), perforată în mijloc cu o gaură cu Ø 4mm, jos însemnele heraldice ale familiei Fábry, decoratii în stil baroc în stânga și în dreapta, sus o mică coroană și un pelican cu aripile desfăcute. Revers: sus într-un cadru oval valoarea 1, ghirlande în stânga și dreapta. Alamă, Ø 27 mm. (Pl. I / 4)

24. Identic cu nr. 23, dar din alamă argintată (Schäffer 590-2.4).

Satul Fărășești (Forazest, Forrásfalva) astăzi se află sub administrația comunei Pietroasa, în jud. Timiș, la est de orașul Făget. Este atestat documentar

din 1548 sub numele de Forrásfalva, proprietate a nobilului Ioan de Bozwar. Domeniile se află în posesia Coroanei până în 1823, când le dobândesc frații Carl și Franz Winkler. Mai apoi, spre sfârșitul secolului al XIX-lea moșia este cumpărată de familia Bethlen, urmând ca în statisticile agricole din 1897 să-l găsim pe groful Bethlen András menționat drept proprietar al domeniilor Fărășești.

Prezența însemnelor heraldice ale familiei Winkler plasează data emiterii acestor mărci după anul 1823. Faptul că Josef Neumann le menționează în "Beschreibung der bekanntesten Kupfermunzen", confirmă faptul ca ele se aflau deja în uz în deceniul șase al secolului al XIX-lea.

Asemănările mai mult decât evidente între seriile de mărci emise la Fărășești, Pogănești și Românești ne îndeamnă să credem că ele au fost fabricate aproximativ în aceeași perioadă de timp, de același meșter, în același atelier. Mărcile emise de cele trei moșii au dimensiuni aproape identice: 23-24 mm pentru cele de $\frac{1}{4}$ și $\frac{1}{2}$, respectiv 27-27.5 mm pentru cele de $\frac{3}{4}$ și 1. Asemănările stilistice între cele trei seturi sunt evidente: fiecare set este compus din patru piese cu aceeași valoare nominală, fiecare piesă fiind perforată în mijloc cu o gaură cu Ø 4mm; pe revers, alături de nominalul înscris pe partea de sus, apar ghirlande aproape identice pe fiecare marcă, însemnele heraldice ale moșierului sunt prezente pe fiecare piesă, având înscris și numele moșiei în limba maghiară. În plus, există și câte o serie argintată din fiecare set.

Seria de mărci de la Pogănești nu a putut intra în uz decât după anul 1835. Situate la nord-est de Lugoj, domeniile au intrat în posesia familiei Joannovics prin donația imperială semnată de împăratul Francisc I la 6 noiembrie 1834. Se pare că cel care a emis aceste însemne a fost moșierul Joannovics Illés. Acest fapt restrânge perioada probabilă de apariție a acestora la anii 1835-1850.

Mărcile de la Românești se încadrează în aceeași perioadă. Satul, situat la câțiva kilometri de Fărășești a intrat în posesia familiei Fábry prin donația imperială acordată lui Fábry Janos în 1833, acesta din urmă fiind probabil și cel care a emis aceste mărci. Literatura de specialitate (Gohl 1913, Zombori 1996) prezintă aceste mărci ca mărci de robotă, iar auto-

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

rii consideră că valorile inscripționate ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1) reprezintă zile de robotă. Însă, piesele nu prezintă caracteristicile folosite în mod uzual pe mărcile de robotă din aceasta perioadă pentru a indica munca pentru care au fost emise. Au o execuție atentă, spre deosebire de majoritatea mărcilor de robotă din fostul Imperiu, care, deseori fiind făcute de fierari, sau chiar de deținuții din închisori, au un aspect rudimentar. De aceea, în general, greutatea pieselor nu este menționată în lucrările de specialitate, întrucât ea poate varia destul de mult la piesele din aceeași serie. Însă, criteriul de care s-a ținut cont, indiferent unde au fost făcute, a fost simplitatea și accesibilitatea însemnelor, întrucât mulți din iobagi nu știau să citească.

O categorie aparte de mărci, în care ar putea fi încadrate aceste însemne o reprezintă jetoanele de moșii pentru zilieri. Pe lângă iobagi, pe moșii erau angajați frecvent țărani liberi, Aceștia lucrau ca zilieri sau ca muncitori sezonieri și primeau, pe unele domenii, jetoane în funcție de munca prestată. Acestea sunt în general mai atent executate decât mărcile de robotă, deși, uneori, în acest scop, se folosesc chiar și mărci de robotă, pe care s-au aplicat anumite însemne speciale sau contramărci care indică faptul că este vorba de jetoane pentru zilieri.

Însemnele valorice inscripționate pe mărcile de la cele trei moșii studiate ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1) nu pot să însemne altceva decât zile de lucru efectuate. Este sigur că valorile nu au putut reprezenta un nominal în bani (kreuzeri), întrucât nominalul $\frac{3}{4}$ ar fi unul total neobișnuit pentru această perioadă. Astfel ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1), sau cu seria $\frac{1}{4}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, 1 sunt simbolizate și zilele de robotă pe multe din mărcile de robotă. Un alt argument pentru a încadra aceste însemne ca jetoane de moșii pentru zilieri o reprezintă și faptul că au fost perforate, pentru a fi mai ușor de adunat și păstrat la un loc, eventual pe o sfoară. Aceasta a fost o altă caracteristică specifică mărcilor de robotă, care au fost adesea găurite cu același scop.

Ca o concluzie, mărcile de la Fărășești, Pogănești și Românești eu fost emise și s-au aflat în uz în aceeași perioadă de timp. Nu pot fi încadrate ca mărci de robotă, cel mai probabil însemnele fiind jetoane de moșii pentru zilieri. Au fost emise cu puțin înainte de 1840 și s-au aflat în uz cel puțin un deceniu, fiind unele dintre cele mai frumoase jetoane de moșii

emise pe teritoriul fostului Imperiu.

Aceste mici bucăți de metal sunt martorii încheierii unui lung ciclu istoric, de peste trei secole, a iobăgiei ardelen. Legea de desființare a iobăgiei din 1848 nu vine cu o împrăștiere, o nouă distribuție a pământului, ci doar recunoaște iobagul ca proprietar liber al pământului aflat în posesia sa. Desființarea definitivă a iobăgiei nu se va face însă decât de către regimul imperial, prin patentele din 1853-1854.

Bibliografie

Gazdaczimtár 1897 - A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája, Második kötet. Gazdaczimtár - Szerkeszti és kiadja a Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Editura Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság, Budapesta, 1897

Gohl 1913 - Dr. Gohl Ödön, Magyar robotjegyek - Különlenyomat a numizmatikai közlöny XII. Kötetéből, Editura Hornyaszky Viktor Cs. és Kir. Udvári Könyvnyomdája, Budapesta 1913

Neumann - Josef Neumann, Beschreibung der bekanntesten Kupfermünzen, Praga, 1858-1872

Prodan 1989 - David Prodan, Problema iobăgiei în Transilvania 1700-1848, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1989

Schäffer - Erwin Schäffer, Jetoane România - semne valorice și mărci, Editura Corvin, Deva, 2003

Zombori 1996 - Zombori Lajos, Magyar robotbárcák, uradalmi pénzek és gazdasági napszámok, Editura V-Kiadó, Budapesta, 1996

Dorim să-i mulțumim pe această cale domnului Erwin Schäffer pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție imaginile folosite în acest articol.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

1

2

3

4

5

6

7

Plansa I

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

SISTEMUL NAȚIONAL DE ORDINE AL DANEMARCEI (II)

Alexandru Dașu

din anul 1951, ordinul se acordă și femeilor. În prezent, Ordinul Dannebrog este acordat pentru recompensarea meritelor civile sau militare, pentru contribuții deosebite în arte, științe sau afaceri sau pentru promovarea intereselor daneze. Clasa de Mare Comandor este rezervată pentru rudele monarhului și poate fi deținută de cel mult șapte persoane simultan.

Însemnele de Mare Cruce a Ordinului Dannebrog
Imaginile au fost obținute de la www.revens.com cu
permisiunea domnului Henrik Revens.

Însemnele de Comandor gradul I al Ordinului
Dannebrog

Imaginile au fost obținute de la www.revens.com cu
permisiunea domnului Henrik Revens.

Ordinul Dannebrog a fost înființat pe 12 octombrie 1671 în perioada absolutismului când regele încerca să limiteze influența nobilimii. Inițial ordinul era acordat într-o singură clasă și avea doar 50 de membri plus Marele Maestru și fiii săi. În anul 1808 ordinul a fost reorganizat în mai multe clase și grade (Mare Comandor, Mare Cruce, Comandor gradul I, Comandor, Cavaler gradul I și Cavaler). Începând

Însemnele ordinului sunt compuse dintr-o cruce emailată în alb și roșu având coroane între brațe. Crucea are în centru monograma regelui Christian V și deviza ordinului "GUD OG KONGEN" (Dumnezeu și Regele) pe brațe. Pe revers sunt monogramele regilor Valdemar II și Frederik VI precum și anii 1219,

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

1671 și 1808. Crucea este suspendată de monograma încoronată a monarhului domnitor. Panglica ordinului este albă cu margini roșii. Placa de Comandor gradul I reproduce în argint crucea ordinului. La clasa de Mare Cruce, placa este o stea de argint cu 7 brațe formate din raze peste care este crucea emailată a ordinului. Clasa de Mare Cruce a ordinului are și un colan care alternează crucea ordinului cu monogramele regilor Christian V și Valdemar II unite prin zale de aur.

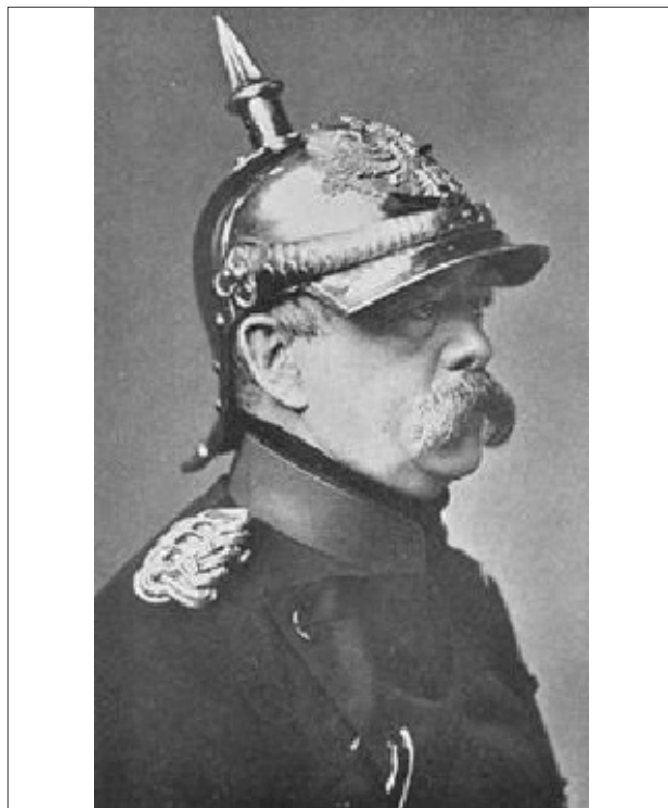
Colanul Ordinului Dannebrog

Imaginile au fost obținute de la www.revens.com cu permisiunea domnului Henrik Revens.

RAZBOIUL FRANCO – PRUSAC (1870-1871)

Ing. Mureșan Mihai

Prusia, prin cancelarul Otto von Bismarck, începuse din 1862 o politică de unificare a statelor germane și crearea unui stat german centralizat. Unificarea statelor germane era un subiect aprig disputat în Germania între adepții sistemului confederat dorit de Austria și cei ai anexării la Prusia și formarea unui stat german centralizat. Puterea militară a Prusiei se face simțită în războiul cu Danemarca din 1864, când aceasta din urmă este înfrântă și obligată să cedeze teritoriile disputate ale ducatelor Schleswig

Otto von Bismarck

Wilhelm I al Prusiei

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

si Holstein. Frictiunile aparute intre Austria si Prusia pentru controlul Confederatiei Statelor Germane duc, in 1866, la un razboi intre cele doua tari. Spre surpriza tuturor, Prusia zdrobeste intr-o singura batalie armata austriaca si a statele germane aliate. Pacea incheiata, sub medierea Frantei, aduce sub controlul Prusiei multe din statuletele germane: Schleswig, Holstein, Frankfurt, Hanover, Hesse-Kassel si Nassau. Vechea confederatie germana se transforma in Confederatia Statelor Germane de Nord sub control prusac, iar din acest moment singurele state germane din afara sferei de influenta prusace sunt cele aflate la sud de raul Mainz (Baden, Württemberg si Bavaria).

In perioada ce precede razboiul din 1870, divergentele dintre Franta si Prusia se adancesc. Ambitiile expansioniste franceze in spatiul german si nordic sunt un esec, spre deosebire de Prusia, care reuseste sa anexeze partea de nord a Germaniei.

Abilitatile diplomatice ale cancelarului Otto von Bismarck fac din Prusia puterea dominanta in regiune, zguduind balanta de putere existenta din timpul razboaielor napoleoniene.

Controversele privind frontiera franco – prusaca, incercarea esuata a Frantei de anexarea a Luxemburgului si a Valoniei (partea franceza a Belgiei), fac ca politica externa a acesteia sa se radicalizeze, iar politicienii francezi vorbesc tot mai des de declansarea unui razboi cu Prusia.

In 1870 tronul Spaniei devine vacant prin abdicarea reginei Isabella a II a, iar unul din candidati este printul Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen, varul regelui Wilhelm al Prusiei si fratele domnitorului Carol I al Romaniei. Imparatul Napoleon al III lea al Frantei se considera insultat si cere retragerea candidaturii si scuze imediate din partea Prusiei. Ironia sortii face ca printul Leopold sa fie ruda prin alianta cu imparatul Napoleon, iar sprijinul Frantei a asigurat tronul Romaniei casei Hohenzollern-Sigmaringen. Prusia isi retrace candidatura, dar Franta forteaza nota, cerand scuze publice imediate din partea regelui Wilhelm I. Imparatul Napoleon al III lea si ministrul francez de externe, ducele de Gramont, incep o campanie publica de umilire a Prusiei si declara ca orice alta candidatura la tronul Spaniei va declansa razboiul intre cele doua tari. Ambasadorul Frantei, Vincent Benedetti, se intalneste cu regele Wilhelm la

resedinta de vacanta a acestuia si ii comunica ultimele solicitari ale Frantei. Sec, dar politicos, Wilhelm refuza.

In acest moment intervine geniul machiavellic al cancelarului von Bismarck, care obtine permisiunea regelui de a face publice detaliile intalnirii. Cancelarul intocmeste o relatare care inflameaza atata opinia publica din Franta cat si cea din Prusia. In celebra telegrama EMS, publicata in Franta pe 14 iulie (ziua nationala a tarii), fiecare parte se considera jignita si nimic nu mai impiedica declansarea razboiului.

Franta declara razboi pe data de 18 iulie 1870, insa politica externa dusa de aceasta in ultimii ani nu ii asigura sprijin extern. Napoleon III se baza pe dorinta de revansa a Austriei si Danemarcei, dar acestea sunt reticente in privinta unei noi confruntari cu Prusia. In Italia opinia publica era impotriva aliantei cu Franta pentru ca aceasta ocupa Roma. Rusia nu vroia sa implice alaturi de fostul inamic din razboiul din Crimeea, mai mult, a incheiat un pact secret cu Germania prin care promitea ajutor militar in cazul in care Austria intra in razboi. Ultima ramasa, Marea Britanie considera ca nu este in interesul ei sa se implice in razboaiele de pe continent. Izolarea Frantei pe plan european este capodopera politico-diplomatica a cancelarului von Bismarck, acesta reusind sa incheie o serie de tratate secrete cu statele germane din sud Bavaria, Baden, si Württemberg, fostele inamice din 1866.

Rand pe rand, puterile europene se declara neutre, Franta va fi nevoita sa poarte razboiul singura.

In momentul declansarii razboiului, Franta era macinata de disensiunile interne intre republicani si monarhisti si avea o situatie economica precara. Armata franceza era formata din aproximativ 400.000 soldati, unii veterani ai razboielor din Crimeea, Algeria, Italia si Mexic. Situatia francezilor din punct de vedere militar era grava, tacticile si armamentul, in special tunurile, fiind depasite, lipseau hartile, iar cel mai grav lucru mobilizarea era lenta. Armata franceza era sub comanda directa a imparatului Napoleon III, impreuna cu maresalii François Achille Bazaine, Patrice MacMahon si multi alti generali. Maresalii francezi aveau pareri diferite despre conducerea ostilitatilor, ambitiile lor personale ducand la disensiuni si la o slaba coordonare a armatei.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

De celalalta parte, Prusia si Confederatia Statelor Germane de Nord, impreuna cu statele germane din sud, se mobilizeaza rapid si in 18 zile armatele prusace si ale aliatilor intra in Franta. Armata coalitiei au mobilizat 1.200.000 rezervisti si dispune de arme redutabile, precum pustile cu chiulasa Dreyse si tunurile cu chiulasa Krupp. In Prusia serviciul militar era obligatoriu si asta explica numarul mare de soldati mobilizati intr-un timp relativ scurt. Factorul decisiv al victoriei Prusiei este comanda armatei, concentrata in Statul Major General al Armatei care raspundea de toate operatiunile strategice si logistice. Statul Major era condus de generalul Leonhard von Blumenthal, iar la comanda efectiva a armatei se afla feldmaresalul Helmuth von Moltke. Statul Major General raspundea doar in fata regelui Wilhelm de deciziile luate, asta usurand mult comanda operationala. Printul mostenitor Friedrich Wilhelm aflat la comanda unei armate de 125.000 soldati se supunea ordinelor date de Statul Major si nu putea trece peste acestea.

Avand o armata permanenta, Franta detine initiativa, dar planul trasat de generalul Charles Frossard era sa astepte atacul la frontiera, nefacand mai nimic pentru o ofensiva generala. Pe 28 iulie 1870 imparatul Napoleon III preia comanda Armatei Rinului (100.000 soldati) si asteapta ca mobilizarea sa ii aduca noi trupe. Strategia francezilor se baza pe faptul ca statele germane din sud (Bavaria, Baden, si Württemberg), impreuna cu Austria sa declare razboi Prusiei si sa intervina rapid in razboi. Sub aceasta premiza, francezii trimit un corp de armata sa ocupe Palatinatul Bavariei, aliat al Prusiei. Spre stupefactia francezilor, Bavaria, Baden, si Württemberg declara razboi Frantei si isi mobilizeaza armatele. Austria ramane neutra, cel putin pana cand se va prefigura o victorie clara a francezilor.

Presiunea opiniei publice franceze pentru lansarea unei ofensive, il fac pe Napoleon III sa atace orasul Saarbrücken pe 2 august. Francezii reusesc sa ocupe orasul, aparat de un singur regiment prusac, care se retrage si asteapta intaririle. Pe 3 august armata prusaca, formata din 3 corpuri de armata cu un efectiv total de 350.000 soldati se apropia de frontiera. Generalul Frossard primeste informatii despre apropierea armatelor prusace la 50 km de oras si ordona retragerea. Din acest moment incepe

ofensiva prusaca, iar francezii pierd initiativa.

Figura 1: Frontul franco – prusac la 31 iulie 1870.

Avansarea rapida a armatelor prusace surprind pe francezi nepregatiti, corpul de armata al maresalului MacMahon nu stie de apropierea inamicilor. Diviziile franceze ale acestuia raman rasfirate de-a lungul frontierei si nu se face nici un efort pentru regruparea acestora.

Pe 4 august armata a III a prusaca, sub comanda printului mostenitor Friedrich Wilhelm, ataca la Weissenburg o divizie franceza. Atacul este slab coordonat, dar fortele net superioare ale prusacilor infrang rezistenta franceza. Urmeaza batalia de la Wörth, intre armata prusaca numarand 140.000 soldati si corpul de armata al maresalui MacMahon avand 35.000 soldati. Francezii rezista eroic, dar pierd 20.000 soldati (morti si prizonieri) si nu au alta solutie decat sa se retraga. In acesta batalia armatele coalitie germane pierd aproape 10.000 soldati. Batalia purtata de armatele germane este considerata ca fiind “locul de nastere” al Germaniei unificate, facandu-se aluzie la o declaratie mai veche a cancelarului von Bismark care sustinea ca Germania va fi unificata prin “fier si sange”.

Intre timp, armatele prusace I si II ataca si distrug un corp de armata francez la Spicheren. Armata franceza se regrupeaza si se retrage in fortareata Metz. Pe 16 august aceasta armata de 130.000 soldati incearca sa efectueze o retragere spre pozitiile franceze, dar sunt surprinsi de un corp de armata prusac de 30.000 soldati. Prusacii lanseaza un atac disperat si reusesc sa opreasca retragerea francezilor, contra-atacul cavalerie franceze provoaca pierderi grele prusacilor, peste 15.000 soldati prusaci sunt ucisi in ultima batalie sustinuta de cavalerie in Europa Occidentala.

Pe 18 august armatele I si II ale coalitie germane sosesc si incercuiesc fortele franceze la Gravelotte, langa Metz. Von Moltke avea sub comanda peste 190.000 soldati si 730 tunuri grele Krupp. De celalalta parte maresalul Bazaine comanda 113.000 soldati si avea 520 tunuri grele depasite. In prima faza a atacului, pustile francezilor se dovedesc superioare celor prusace, germanii sunt nevoiti sa se retraga din fata transeelor franceze cu pierderi grele.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Noile tunuri Krupp reușesc să echilibreze balanța și împiedică un eventual contra-atac francez. A doua zi, Bazaine refuză să atace forțele slabite ale adversarului și ordonă retragerea trupelor franceze în fortarea Metz, unde vor capitula 2 luni mai târziu. Pierderile germane au fost imense, 20.000 soldați morți față de 7.500 soldați francezi morți și 4.200 prizonieri și au fost cauzate, în primul rând, de atacul nesabuit al unor regimente germane asupra pozițiilor franceze.

Pe 30 august nou formată armata Chalons condusă de Napoleon III și mareșalul Mac Mahon se îndreaptă spre Metz pentru a salva armata franceză încercuită. O manevră incompetentă de a flanca armatele inamice duce la batalia de la Beaumont, unde francezii pierd 5.000 soldați și se retrag la Sedan. Aici sunt încercuiți complet, iar Napoleon III se predă pe data de 2 septembrie împreună cu 100.000 soldați francezi.

Vestea despre predarea rusinoasă a împăratului inflamează opinia publică. Pe 4 septembrie lovitură de stat condusă de generalul Trochu, Jules Favre și Léon Gambetta răstoarnă monarhia și instaurează republica. Von Bismarck speră că noul regim va încheia pacea și face o ofertă de pace cu condiții moderate tinând cont de situația din teren. Solicitarea de cedare a unei părți din Alsacia este respinsă cu vehemență de guvernul francez care reinnoiește declarația de război și solicită mobilizarea generală. Comandamentul german consideră că ocuparea Parisului va determina încetarea războiului și ordonă asediul acestuia. La 19 septembrie încercuirea este completă și începe asediul. Parisul era puternic fortificat și aparat de peste 400.000 soldați, marinari și garzi naționale.

Sugestia cancelarului von Bismarck de a bombardă Parisul este respinsă de regele Wilhelm la insistențele Statului Major German. Soluția găsită de feldmaresalul von Moltke este infometarea orașului până la capitulare și distrugerea sistematică a forturilor de apărare cu noile tunuri grele de asediu. Comandantul Parisului, generalul Trochu, neavând încredere în forțele franceze, nu face nimic pentru a sparge încercuirea din jurul Parisului. El speră că prusacii vor ataca Parisul și va respinge atacul provocându-le pierderi îngrozitoare. Bineînțeles că acest atac nu a venit niciodată.

Între timp Leon Gambetta scapă din Paris într-

un balon cu aer cald și reușește să mobilizeze câteva armate franceze de voluntari în provincie și porneste spre Paris pentru a-l elibera. Lupte se declanșează între aceste armate și corpurile de armată prusace trimise în recunoaștere. Francezii recuceresc Orleans-ul pe 9 noiembrie, dar ca urmare a capitulării mareșalului Bazaine la Metz, noi trupe germane sosesc și întăresc diviziile aflate în luptă. Pe 4 decembrie Orleans-ul cade și armata franceză de pe Loire este distrusă. Campanii similare sunt în nordul și estul Franței, unde armatele franceze obțin mici victorii, dar în final sunt distruse.

Pe data de 18 ianuarie 1871 este proclamat Al Doilea Imperiu German (Deutsches Reich) și Wilhelm I este proclamat împărat. Imperiul era format din 25 de state germane

Situația din Paris îl îngrijorează pe noul împărat, francezii fortează asediul în diferite zone și sunt respinși cu pierderi mari. Condițiile precare și aprovizionarea insuficientă duc la izbucnirea de epidemii în rândul armatei germane. La 25 ianuarie 1871 împăratul îi ordonă lui von Moltke să se pună la dispoziția cancelarului von Bismarck. Acesta ordonă bombardarea Parisului cu artileria grea și trei zile mai târziu guvernul francez solicită un armistițiu.

Armistițiul este semnat la Versailles, iar pacea finală de la Frankfurt (10 mai 1871) duce la pierderea de către Franța a provinciilor Alsacia și Lorena.

Victoria Germaniei a dus la o revoluție în organizarea armatelor europene. Acestea au copiat repede modelul prusac de conducere a armatei prin Stat Major, a adoptat serviciul militar obligatoriu și folosirea cailor ferate și telegrafului în scop militar. Noile tactici de luptă prusace, operațiuni rapide de învaluire, încercuire și distrugere a unei armate, se dovedesc a fi viitorul în materie de război.

Acest război a dus la sfârșitul cavaleriei ca forță combatantă eficientă, rolul acesteia se transformă în efectuarea de operațiuni de recunoaștere și hartuire a liniilor de aprovizionare inamice. Forturile de apărare nu mai pot face față unui asediu prelungit în fața noului tip de tun. Tunurile cu chiulasa Krupp, făcute în întregime din oțel, cu o rată mare de tragere și obuze explozive, s-au dovedit extrem de eficiente în distrugerea bastioanelor și forturilor de apărare franceze, marturie fiind distrugerea fortăreței

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Strasbourg considerata inexpugnabila

Noul Imperiu German a devenit forta dominanta in Europa continentala, influenta sa crescand enorm.

Resentimentele Frantei fata de infrangerea umilitoare din razboi au dus la aparitia curentului "revansist". Va fi nevoie de 75 de ani si de inca doua razboaie pentru ca relatiile franco-germane sa se schimbe radical.

Referinte:

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Franco-Prussian_War
2. [The Columbia encyclopedia](#). Sixth edition, 2001-04.

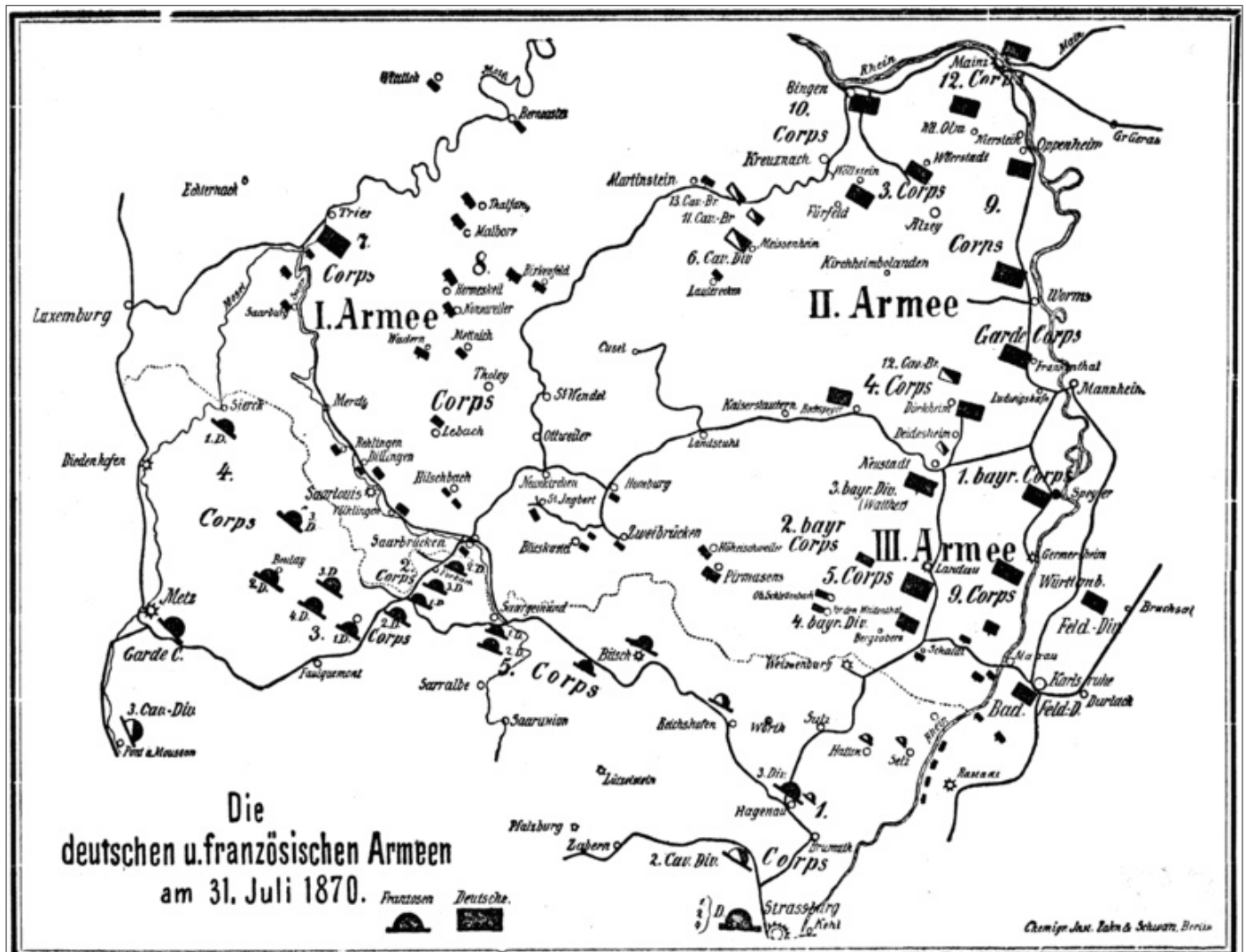

Figura 1: Frontul franco – prusac la 31 iulie 1870.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

MONEDE COMEMORATIVE (JUBILIARE) ROMANESTI Perioada 1867 – 1989

ing. Mureșan Mihai

“Staruiesc dar, domnilor, ca sa batem cât de putina moneta de aur si de argint pentru frumosul lucrului, pentru mândria noastra nationala, ca sa figuram în toate colectiunile, atât ale statelor cari bat moneta, cât si a amatorilor cari sunt foarte multi. Am vazut cu mare placere mai deunazi într-un catalog de numismatica, dela Boston, figurând si o moneta a unui Domn român. Va rog, dar, sa sprijiniti acest amendament, pentruca paguba pecuniara va fi minima, pe lângă interesul moral pe care-l dobândim...”

...Ca sa facem macar cu o paguba oarecare, daca nu mai mult, cel putin pâna la 1000 piese de aur si de argint, pentru ca sa putem trimite si în alte tari straine, prin cari sa le putem arata dreptul nostru. Iar încât priveste efigia, as dori ca efigia Domnitorului nostru sa fie pusa pe moneta noastra nationala”

Cezar Bolliac – discurs in Parlament referitor la legea monetara, 1867.

Emisiunile monetare cu valoare circulatorie pot fi impartite in 3 categorii:

- Emisiuni monetare curente - sunt acele tipuri monetare care au acelasi design si sunt emise timp de mai multi ani. Cu alte cuvinte sunt monedele obisnuite pe care le folosim zi de zi in activitatile comerciale.
- Emisiunile comemorative (jubiliare) emise in tiraje mari pentru o scurta perioada de timp. Exemple in acest sens ar fi monedele romanesti de 1 leu si 5 lei 1906 sau emisiunile de 2 EURO 2007, aniversarea a 60 ani de la semnarea Tratatului de la Roma.
- Emisiunile comemorative (jubiliare) emise in tiraje mici pentru a reprezenta diferite evenimente, aniversari, personalitati, monumente, animale, etc. Monedele sunt batute in conditii speciale (calitate Proof) si sunt destinate in special colectionarilor. In general sunt monede confectionate din metale scumpe (aur, argint, platina), dar exista si monede confectionate din metale comune. Aceste monede au valoare circulatorie, dar pretul de achizitie al acestora depaseste cu mult valoarea inscrisa pe ele.

Inca din antichitate monedele au reprezentat un mijloc de propaganda eficient al emitentilor, iar exemplul clasic sunt monede romane care au glorificat actiunile imperiului, in special cuceririle acestuia. In exemplul de mai jos este un denar emis de imparatul Traian cu ocazia cuceririi Daciei:

IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V P P SPQR
OPTIMO PRINC
RSC 118, RIC 96, Sear (1988) 981
(imagine www.wildwinds.com)

Un tip de moneda comemorativa este cel batut cu ocazia urcarii pe tron a unui nou monarh. Aceste monede au fost batute pana in sec XX si, de regula, erau aruncate multumii din trasura la trecerea noului monarh. Alte monede sunt batute cu ocazia jubileului unui monarh sau diferite alte evenimente legate acesta.

Formarea noilor state in Europa, in epoca moderna, conduce la emiterea de monede comemorative reprezentand diverse evenimente sau personalitati care sa le accentueze noua identitatea nationala.

Dupa unirea Principatelor Romane sub domnitorul Alexandru Ioan Cuza, urmata de urcarea pe tron a lui Carol I, incepe istoria monedelor comemorative romanesti.

In 1867 sunt emise primele monede romanesti, urmate de ceea ce multi numesc prima moneda comemorativa romaneasca, moneda 20 lei 1868.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

20 lei 1868, diametru 21 mm, greutate 6.452 g., aur 0.900
(imagine Romaniancoins)

1 leu 1906, diametru 23mm, greutate 5 gr, argint
0.835

Acesta moneda de aur a fost batuta intr-un numar de 100 sau 200 de exemplare si a starnit inca de la inceput proteste atat din partea Imperiului Otoman care pretindea incalcare legii din 1867 privitoare la afisarea efigiei domnitorului pe monede cat si din partea imperiilor Austro – Ungar si Tarist care sustineau ca inscriptia “**CAROL I DOMNULU ROMANILORU**” este provocatoare, fiindca se facea aluzie la romanii din provinciile lor. Moneda este un mijloc de propaganda perfect pentru Carol de a incerca sa-si apropie noua sa natiune, de a arata ca sustine identitatea si dreptul la suveranitate al romanilor. Politica externa il favorizeaza pe noul domnitor, sa nu uitam ca acesta este varul regelui Wilhelm I al Prusiei, invingatorul din razboiul austro – prusac din 1866, iar ascensiunea sa pe tronul Romaniei a fost sustinuta de Franta.

5 lei 1906, diametru 38mm, greutate 25 gr, argint
0.900

Pana in 1870 s-au batut monedele cu efigia domnitorului Carol I si legenda “Carol I Domnul Romaniei”, dar la inceputul anului 1871 situatia se schimba radical. Carol I se confrunta cu o situatie politica interna defavorabila, au loc revolte si demonstratii de strada care il aduc in pragul abdicarii, iar Austria si Imperiul Otoman se inteleg pentru o eventuala ocupare a tarii. In aceste conditii s-a renuntat la efigia si legenda “ofensatoare” de pe monede pentru a nu pune in pericol existenta principatului.

12 ½ lei 1906, diametru 20 mm, greutate 4.0325 g, aur
0.900

De-a lungul domniei lui Carol I emisiunile medalistice au avut prim-planul, fiind cunoscuta pasiunea regelui pentru acestea. Emisiunile medalistice au insotit fiecare eveniment din acea perioada: castigarea independentei, proclamarea regatului, cresterea economica si intarirea structurilor administrative, aniversarile princiare etc.

Urmatoarea emisiune monetara comemorativa, ultima a regelui Carol I, este cea din 1906 prin care se sarbatoresc cei 40 de ani de domnie ai acestuia.

(imagini Romaniancoins)

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

20 lei 1906, diametru 21 mm, greutate 6.452 g, aur 0.900, cupru 0.100

100 lei 1906, diametru 35 mm, greutate 32.26 g, aur 0.900

(imagini Romaniancoins)

25 lei 1906, diametru 30 mm, greutate 8.065 g, aur 0.900

50 lei 1906, diametru 40 mm, greutate 16.13 g, aur 0.900

Monedele emise cu aceasta perioada sunt de 1 si 5 lei de argint si setul de aur de 12 ½, 20, 25, 50 si 100 lei. Aceste monede au batute la Bruxelles, gravorul fiind Alphonse Michaux. Aceasta editie jubiliara a fost pusa in circulatie efectiva, monedele de argint fiind folosite in schimburile comerciale, iar cele de aur au fost teaurizate sau adaugate in colectiile numismatice ale vremii.

Pe monedele de 1, 5, 20 si 100 lei apar in "oglanda timpului" efigiile tanarului Domn al Romaniei Carol I si a regelui Carol I, dupa cei 40 de ani de domnie.

Monedele de 12 ½ si 25 lei au pe avers efigia lui Carol I in uniforma militara, iar pe revers, alaturi de acvila heraldica, gasim legenda "*Prin statornicie la isbanda*" a nou-infiintatului ordin medalistic Carol I, iar pe reversul monedei de 50 lei este prezentat Carol I in haine de calatorie, aluzie la drumul incognito facut de acesta in 1866 pentru a ajunge in Romania.

Regele Carol I moare in 1914, avand inima franta de decizia Consiliului de Coroana de a nu intra in razboi alaturi de Germania. Neavand mostenitor direct, tronul Romaniei este oferit urmatorelui in linie paterna, fratelui sau Leopold von Hohenzollern-Sigmaringen. Tronul este refuzat de acesta si de fiul sau mai mare Wilhelm, astfel succesor va deveni mezinul Ferdinand. Noul rege de origine germana al Romaniei se gaseste intr-o situatie politica grea, Romania fiind neutra la inceputul razboiului, dar cu o opinia publica favorabila intrarii in razboi de partea Antantei. Perioada de razboi a dus la diminuarea emisiunilor monetare curente, locul acestora fiind luat de emisiuni masive de bancnote. Incheierea razboiului duce la Marea Unire din 1918 si incoronarea de la Alba Iulia din 1922.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

In 1927 este emisa editia jubiliara care marcheaza incoronarea de la Alba Iulia din 1922. Din acesta cauza monedele poarta milesimul 1922.

20 lei 1922, diametru 21 mm, greutate 6.452 g, aur 0.900

25 lei 1922, diametru 30 mm, greutate 8.065 g, aur 0.900

50 lei 1922, diametru 40 mm, greutate 16.13 g, aur 0.900

100 lei 1922, diametru 35 mm, greutate 32.26 g, aur 0.900

(imagini Romaniancoins)

Setul monetar a fost batut la Londra, fiind opera gravorului P.M. Dammann

Pe aversul monedelor de 20 si 100 lei este reprezentat pe regele Ferdinand purtand cununa de lauri, semn al victoriei in razboiul de reintregire a neamului, iar pe revers este noua stema a Romaniei insotita de legenda "Patria si dreptul meu". Pe aversul si reversul monedelor de 25 si 50 lei sunt reprezentate efigiile incoronate ale regelui Ferdinand si ale reginei Maria, noua Casa Regala a Romaniei. Intrarea in razboi de partea Antantei a dus la excluderea regelui Ferdinand din casa Hohenzollern-Sigmaringen, fiind declarat „mort” de membrii sai, iar acesta a infiintat Casa Regala a Romaniei.

Regele Ferdinand moare in iulie 1927, iar pe tron va urca Mihai I in varsta de 6 ani, asistat de un Consiliu de Regenta. Mostenitorul de drept, printul Carol, renuntase la tron inca din 1925, dar in 1930 se intoarce in tara si isi detroneaza propriul fiu. Tendintele dictatoriale ale noului rege se vor vedea si in emisiunile sale jubiliare. In perioada sa de domnie, Romania se prabuseste in haosul nationalist, fiecare decizia a regelui duce spre dictatura, totul culmineaza, in anul 1938, cand sunt desfiintate partidele politice, se modifica Constitutia si se limiteaza drepturile civice.

Ca orice dictator, regele incearca sa se apropie de popor sau cel putin asa crede si spera. In 1939 este emis un set de monede jubiliare ce vor sa marcheze 100 ani de la nasterea regelui Carol I.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

20 lei 1939, diametru 21 mm, greutate 6.5 g, aur 0.900

100 lei 1939, diametru 35 mm, greutate 32.5 g, aur 0.900
(imagine Romaniancoins)

Dupa cum se vede, singura referire la Carol I este indirecta, acesta fiind deviza NIHIL SINE DEO ce apare pe panglica uneia din monezile de 20 de lei. Aceste monede sunt o imagine fidela a acelor timpuri, pline de arhangheli, cruci, pe fondul cultului personalitatii si dictaturii regale. Acest set se pare ca nu a fost pus in circulatie.

Alaturi de monedele cu valoare nominala

prezentate mai sus mai sunt emise si doua tipuri jubiliare fara valoare nominala, numite popular “ galbeni de podoaba”.

diametru 41 mm, greutate 42 g, aur 0.900
(imagine Romaniancoins)

Acesti “galbeni” sunt cunoscuti sub denumirile de “Lupoasca” si “Cosasul”, iar valoarea acestora, bazata pe greutate, este de aproximativ 130 lei. Amuzant la reprezentarea cosasului este stilul anormal de cosit, cu mana stanga. Acesti galbeni folosesc cliseele istorice a acelor timpuri, latinitatea noastra si apropierea casei regale de popor, clisee promovate de regele Carol I.

Setul jubiliar 1939 a fost batut la monetaria Bucuresti, fiind opera gravurului E.W. Becker.

In 1940 emisiunile jubiliare marcheaza 10 ani de domnie ale regelui Carol II, prilej pentru o noua parada a dictaturii regale, pe fondul situatiei politice interne si internationale precare a Romaniei.

20 lei 1940, diametru 21 mm, greutate 6.5 g, aur 0.900

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

100 lei 1940, diametru 35 mm, greutate 32.5 g, aur 0.900
(imagine RomanianCoins)

Diametru 41 mm, greutate 42 g, aur 0.900
(imagine Romaniancoins)

Setul monetar cuprinde monedele de 20 si 100 lei pe reversul carora apare inscriptia “ 8 iunie 1930 – 8 iunie 1940” si monograma regala, marcand astfel data uzurparii tronului de catre Carol II. Nu este primul, nu va fi nici ultimul conducator care incerca astfel sa isi legitimeze actiunile.

Interesanta este confuzia regelui in privinta anilor de domnie. Dupa 1930 a facut tot posibilul si a anulat, intr-un mod ilegal si anticonstitutional, decizia sa de renuntare la tron din 1925 si decretul regal din 1926 care lua la cunostinta de acest act. In acest mod pare ca el a fost succesorul regelui Ferdinand si a domnit efectiv din 1927, anuland perioada de regenta din 1927-1930. In concluzie nu prea bat anii de aniversare, dar putem lua data de 8 iunie ca data aniversarii “restauratiei lui Carol II”, alt cuvânt folosit pentru lovitura de stat.

Revenind la numismatica si acest set monetar din 1940 este insotit de “galbeni de podoaba”, emisiuni fara valoare circulatorie.

Galbenii sunt cunoscuti sub denumirea de “Imparatul Traian” si “Taranca Modura”, iar valoarea lor, raportata la greutate, ar fi de aproximativ 130lei. Taranca Modura este cea care in 1930 i-a oferit un ulcior de apa lui Carol la sosirea in tara, dupa ce acesta aterizase cu avionul ramas fara combustibil langa Oradea.

Setul 1940 a fost batut la monetaria Bucuresti, gravor principal fiind E.W. Becker alaturi de el participand A. Murnu si Haralamb Ionescu.

Dupa pierderile teritoriale cauzate de Diktatul de la Viena, regele Carol II este fortat sa abdice, pe tron revenind Mihai I. Emisiunile monetare din acesta perioada sunt marcate de privatiunile razboiului si inflatia galopanta.

In 1940 este batuta o moneda ciudata, 250 lei 19#40, care contine simbolul Miscarii Legionare “Crucea arhanghelului Mihail”.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

exemplare a însemnat un efort financiar imens, cantitatea de aur necesară fiind de aproape 7 tone. După 1947 această monedă este vizată de confiscările făcute de autoritățile comuniste.

În anul 1947 regele Mihai I este forțat să abdice și este proclamată Republica Populară Română.

Prima emisiune comemorativă a noului regim este moneda – medalie din 1948, reprezentând 100 ani de la Revoluția din 1848.

La începutul anului 1941, după înăbușirea revoltei legionare, întregul tiraj a fost retopit. Una din legende numismatice spune că Haralamb Ionescu a reușit să bată, în 1945, încă 10-13 exemplare numerotate. Această monedă nu este una jubiliară, însă merita menționată datorită legendei și rarității ei. În 1998 s-au mai bătut, ilegal, câteva exemplare folosindu-se matritele originale. Aceste exemplare se deosebesc de cele din 1940 prin muchia realizată diferit.

În 1944 este bătută o monedă-medalie de aur, cunoscută sub numele de "Ardealul Nostru".

Moneda – medalie este bătută într-un tiraj de 500.000 exemplare și prezintă noua stemă a României Populare. Momentul ales este potrivit pentru o paralelă între revoluționarii din 1848 și noi revoluționari comunisti, veniți pe tancurile sovietice. Alte timpuri, aceleași apucături a unui regim de a obține o legitimitate nemerită. Moneda este bătută la monetăria București, fiind opera gravorului Haralamb Ionescu.

Vor trece alți 25 de ani până la o nouă emisiune jubiliară, subiectul ales fiind sărbătorirea a 2050 de ani de la întemeierea statului centralizat și independent dac sub conducerea lui Burebista.

Diametru 21 mm, greutate 6.55 g, aur 0.900

Datorită greutății sale, poate fi considerată ca fiind o monedă de 20 lei, dar o valoare circulatorie nu reprezintă nimic în perioada de inflație din 1944-1945. Moneda putea fi achiziționată de cei care subscriau minim 50.000 lei la "Împrumutul Refacerii Naționale". Moneda reprezintă un mesaj de speranță la reîntregirea teritorială a României, transmis chiar dacă Armata Roșie era pe teritoriul nostru. Pe avers sunt efiigiile lui Mihai Viteazul, Ferdinand și Mihai I alături de anii 1601 – 1918 – 1944 și inscripția "Ardealul Nostru", iar pe revers se găsesc stemele celor 12 județe din Ardeal pierdute în 1940. Tirajul de 1 milion de

50 lei 1983, diametru 28 mm, greutate 13.88 g, argint 0.925

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

100 lei 1982 / 1983, diametru 36 mm, greutate 27.75 g, argint 0.925

500 lei 1982 / 1983, diametru 23 mm, greutate 7.2 g, aur 0.900

1000 lei 1983, diametru 27 mm, greutate 14.4 g, aur 0.900

(imagine RomanianCoins)

Setul monetar a fost batut la monetaria Franklin (Philadelphia – SUA) si are pentru monedele de 100 si 500 lei ani diferiti de emisiune, 1982-1983,. Scena de lupta prezentata este luata de pe Columna lui Traian si nu prea are alegatura cu Burebista, perioada scursa intre evenimente fiind de aproape 180 ani, dar macar sunt reprezentati daci. O alta remarca personala sunt datele redundante de pe avers si revers, data emiterii 1982 sau 1983 si data aniversarii 1980, macar se putea renunta la data emiterii.

Dupa cum s-a vazut in acest articol, monedele jubiliare romanesti au fost emise in perioade marcante din istoria noastra. Prin ele reusim sa intelegem o parte din atmosfera a acelor ani de istorie, marcata de realizarea unui stat national si independent sub conducerea unor mari regi, personalitati politice puternice si, din pacate, dictatori. Din pacate acesti 120 ani de istorie monetara jubiliara a fost afectata, in mod negativ, de perioade de razboaie, ocupatii straine si privatiuni de tot felul.

Dupa 1989 apare o schimbare in optica Bancii Nationale, referitoare la emisiunile jubiliare / comemorative. Emisiunile sunt foarte frecvente, 4-5 pe an, iar subiectele sunt diverse: aniversarile unor personalitati istorice, evenimente sportive, marcarea unor evenimente importante precum Unirea de la 1600, Unirea de la 1918 sau razboiul de independenta, prezentarea de monumente, tezaure, rezervatii naturale.

Emisiunile jubiliare din prezent urmeaza intocmai definitia din manual: metale rare, calitate "Proof", tiraje mici destinate colectionarilor sau investitorilor. Din acest moment principiul economic primeaza in acest tip de emisiune, dar despre aceste emisiuni poate vom vorbi in urmatorul articol.

Bibliografie

1. George Buzudugan, Octavian Luchian – "Monede si bancnote romanesti" –1977
2. Chester Krause – "Standard Catalog of World Coin 1901-2000" editia 34, 2007
3. <http://www.geocities.com/romaniancoins>.
4. <http://www.wildwinds.com>
5. Octavian Iliescu – "History of the Romanian Leu - 1500bc-2000ad", - 2002
6. Alex Mihai Stoenescu – "Istoria loviturilor de stat din Romania" (Vol.1-4), 2002-2005

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Realizari numismatice inedite in 2007 Orbital coin si moneda cvadrimetalica

Pentru colectionarii de ciudatentii numismatice generate de imaginatia fara limite a mintii umane anul 2007 a adus cel putin o dubla bucurie. Dupa monedele motocicleta, harta, chitara, lumanare, monedele cu holograma, cu imagini dinamice sau skulptur munze ori monede cu incastrari de pietre pretioase sau resturi de meteoriti ori roci vulcanice, (o lista exhaustiva cuprinzind informatii sumare despre acestea si multe altele veti gasi in articolul "Formele monedei" din nr. 10 al Colectionarului Roman, dar si in articolul actualizat cu acelasi titlu publicat pe www.colectzii.ro), iata ca in 2007 apar doua noi inovatii in domeniul numismatic: orbital coin (am preferat sa pastram denumirea in engleza a acestui tip de moneda din motive lesne de inteles) si moneda cvadrimetalica.

Orbital coin. Pentru a celebra 50 de ani de la zborul orbital al Sputnikului rusesc din 1957, monetaria australiana din Perth a emis o moneda intitulata "orbital coin" emisa. Pe aceasta este reprezentat

Sputnikul care se roteste la propriu in jurul Terreii aflate in mijlocul piesei. Iata si linkul unde puteti vedea cam ce face aceasta moneda: <http://www.perthmint.com.au/catalogue/50th-anniversary-of-sputnik-1957-2007-silver-proof-orbital-coin.aspx.aspx>

Moneda cvadrimetalica. Nu este vorba despre o moneda dintr-un aliaj de 4 metale ci asa cum v-ati dat seama despre o moneda confectionata din 4 piese din metale diferite si imbinat asemanator binecunoscutelor monede bimetalice sau trimetalice. Au trecut doar 13 ani de cind Franta a emis in 1994 prima moneda trimetalica cu valoarea nominala de 20 franci, care celebra 100 de ani de la infiintarea jocurilor olimpice moderne de catre Pierre de Coubertin si iata ca binecunoscuta monetarie Pobjoy realizeaza pentru Insulele Virgine Britanice o bijuterie. Moneda este alcatuita din trei inele concentrice din argint, palladiu si aur iar piesa din centru este din platina. Valoarea nominala este de 1 royal, (sau ryal in engleza), denumire amintind de vechea moneda spaniola care in lipsa monedelor marunte a fost deseori taiata in 4, piesele obtinute numindu-se quarter, care mai tirziu vor da numele piesei de 25 de centi americani. De aici si ideea de a realiza moneda actuala din 4 metale. Pe inelul exterior se observa cele 4 puncte cardinale asezate in virfurile binecunoscutei cruci de pe piesa de 8 reali spanioli. Apoi o parima, 2 marlini si 2 delfini (foarte intilniti in apele marii Caraibilor) iar in inelul central un soare care are in interior o corabie din secolul XV. Ideea monedei din 4 metale a izvorit si in tema aleasa pentru aceasta emisiune. Marinarii secolului XV credeau ca lumea este alcatuita din 4 elemente primordiale: aer, apa, pamint si foc.

Pretul acestei spectaculoase incercari de inginerie monetara este de circa 590 de lire sterline si se poate procura de pe site-ul monetariei Pobjoy, <http://www.pobjoy.com/>.

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Bibliografie:

1. <http://www.pobjoy.com/>
2. <http://www.perthmint.com.au/>

autor: ing. Dorel Balaita
Onesti-Bacau

**Numerele mai vechi
ale revistei pot fi
gasite la:**

WorldWar2.ro

COLECTIONARUL ROMAN - revista online
gratuita pentru colectionari, ISSN 1842 - 6069

Contact:

Dragoș Băldescu - e-mail:

dragosbaldescu@yahoo.com,

Aldor Balazs - e-mail:

office@transylvanian-numismatics.com

Nu ezitati sa ne contactati pentru orice intrebari, contributii, observatii, pe e-mail sau pe cele doua forumuri

Colectionarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Stiri, noutati

Emisiune comemorativa 2008 –
Marea Britanie

O moneda comemorativa de 5 lire sterline este batuta cu ocazia aniversarii a 450 de ani de la urcarea pe tron a reginei Elisabeth I. Portretul reginei Elisabeth I este inspirat de lucrarea lui George Gower "Armada".

Cealalta moneda de 5 lire este emisa pentru a sarbatori cei 60 de ani ai printului Charles, mostenitorul tronului.

Setul contine 11 piese, din care 3 monede commemorative, toate executate la calitate "Proof".

Moneda de 2 lire comemoreaza 100 de ani de la primele Jocuri Olimpice desfasurate in Anglia, in 1908.

Colecționarul Român

Numărul 12, 20 Decembrie 2007

Pentru prima data de la introducerea sistemului decimal in 1967, monedele britanice isi vor schimba design-ul. Noile monede vor fi emise incepand cu al doilea trimestru al anului 2008. Setul acesta contine monedele cu vechiul design, dar cu milesimul 2008, practice ultima emisiune a acestora in Marea Britanie.

Pentru mai multe informatii accesati site-ul: <http://www.royalmint.com/>

LICITAȚII

Cayon Subasta Por Correo - Mail Bid Sale,
24 Dec 2007

<http://www.subastasnumismaticas.com/>

-

Classical Numismatic Group, Inc - Electronic
Auction 179, 02 Ian 2008

306 Lots of Ancient, World, and British Coins
<http://www.cngcoins.com/>

-

Gemini IV, 08 Ian 2008

Featuring the Collection of Albert M. Potts
Ancient Greek, Roman and Byzantine Coins
Marc Melcher Collections of Brockages & Gordian
III

World Coins, Group Lots, Literature
<http://www.geminauction.com/>

-

LA GALERIE NUMISMATIQUE - LAUSANNE
32, RUE DU PETIT-CHÊNE, CH - 1003
LAUSANNE

AUCTION X

SUNDAY 14TH OF JANUARY 2007 starting at
9AM

AUCTION XI

SUNDAY 13TH OF JANUARY 2008 starting at
9AM

to be held at the
WALDORF-ASTORIA HOTEL - NEW YORK

<http://www.coins-la-galerie-numismatique.com/>